

Jací jsou komunisté nyní?

(Několik poznámek k VII. sjezdu komunistické internacionály.)

Známé již výsledky VII. sjezdu komunistické internacionály poskytují nám možnost zkoumati, do jaké míry byly oprávněny nedávné projevy některých našich socialistických a demokratických politiků o „zmoudření“ této hlavy světového komunistického hnutí a jejím „přizpůsobení se“ současné světové situaci.

Obecně se čekalo, že obrat, projevivší se tak radikálně a účinně ve státní politice sovětů oproti zemím s politickým zřízením demokratickým, musí se nějak pozitivně zobraziti i v celkové politické linii komunistické internacionály. Především všude tam, kde demokracie až dosud odolala náporu fašismu a odkud ji ani bezprostřední nebezpečí zatím nijak vážně neohrožuje, jako na př. v Československu. Našli se dokonce někteří, kdo sice předčasně, ale tím hlasitěji ve vedené diskusi o možnostech t. zv. socialistického souručenství s komunisty odvažovali se prohlašovat, že tento obrat v politice komunistické internacionály a to směrem do prava, je již vlastně hotovou událostí. Domnívali se, že k této optimistické víře je opravňuje již to, že se pojednou i v Moskvě počalo měřit té měšťácké demokracii trochu jinak, než jak jsme byli právě zvyklí slýchat z komunistické kuchyně. Ale jedna vlašťovka neudělá jara. Naslouchající vážně hlasům moskevského kongresu, nemůžeme proto toto přání leckteré demokratické hlavy potvrditi, třeba bychom to i sami jinak milerádi učinili.

Kdyby se tu bývalo jednalo vůbec o něco takového, pak bychom již dnes psali o revisi programu komunistické internacionály. Pak by se tu nemohlo jednat pouze o chybách, nedostacích a slabinách té či oné komunistické strany. Pak i příčiny nezdaru komunistických akcí na západě musily by tu býti hledány trochu jinde a ne jenom ve špatném chápání a mechanickém provádění správné generální linie politiky komunistické internacionály, o jejíž neomylnosti nezapochyboval ani tentokrát ni na vteřinu jediný z kongresových účastníků. Pak by tu musilo jíti rozhodně o víc, o samotné kořeny a platnost či neplatnost komunisty propagované a používané taktiky a strategie třídního boje, boje třídy proti třídě. A stejně jasně musila by k nám teď odtud zaznívati slova o opuštění zásad komunistického učení, které se ukázaly v průběhu posledních let špatnými a chybnými, a o nastoupení cesty, která by se znatelně přibližovala k cestě druhých dělnických socialistických stran. A zase nikoli jen v otázkách taktických, ale především v důležitých otázkách zásadního ideologického rázu. To vše by potom vytvářelo předpoklady pro pevnou a širokou základnu k vážné spolupráci mezi socialistickou a komunistickou internacionálou a odtud byl by už jenom

krok ke společnému postupu sociálně demokratických a komunistických stran za nové uspořádání života a světa.

Sjezdu komunistické internacionály se o něčem takovém ovšem ani nesnilo. Klamali bychom tudíž jen sami sebe, kdybychom nechtěli vidět, že zde nebyla ani po šesti letech opuštěna jediná ze základních thesů minulého kongresu komunistické internacionály. A přece se ví, že právě tyto these byly jen litím oleje do ohně, že ke starým rozporům a odedávnému nepřátelství mezi socialistickou a komunistickou internacionálou stavěly jen nové hráze a přehrady. Začítí proto tady s odklizovacími pracemi znamenalo by kousnouti především do tohoto kyselého jablka. A to se, jak známo už dnes, nestalo a ani v dohledné době nestane.

Nám, kteří víme, jak té opravdové demokracie a svobody chodí Evropou již poskrovnu, při posuzování otázky, dovedla-li i komunistická internacionála následovati příkladu státní sovětské moci a načerpati i pro svůj příští postup v otázkách mezinárodního hnutí dělnického z německých a rakouských událostí takového poučení, jež by odpovídalo i jejich historickému významu — může býti vodítkem jediné: Odpověď, kterou komunistická internacionála a její sekce dávají, na obecně jim kladenou otázku, zda chtějí jako rovníky s rovními i bít se po boku ostatních socialistických a demokratických stran proti fašismu a válce za demokracii, mír a socialismus. Chtějí-li už jednou opravdově a bez ohledu na stranicovou demagogii a spekulaci revidovati svůj dosavadní zásadní odpor k demokracii jako politické formě třídní měšťácké diktatury. A chtějí-li právě tak bez vytáček a výhrad, bez thesovitých formulek uznati největší svůj a pro dělnickou třídu v důsledcích nejtragičtější omyl v nazírání na roli sociální demokracie jako pomocníka a spojence fašistické buržoasie, jehož je komunismu třeba nejprve odkliditi, aby se mohl vrhnouti na svého nepřitele.

Odpověď, kterou komunistická internacionála na tyto otázky právě dala, nepřipouští omylu. Je jasná a předem vylučuje každé nedorozumění. Je odmítavé. Poslyšte si ji: **Na zásadách nezměníme ani písmeny, říkájí srozumitelně komunisté. Jen formy a metody měníme. Typ přizpůsobujeme změněné situaci.**

Přeloženo do naší mluvy, znamená to: Nešlo-li to tak, zkusíme to onak, abychom se vám, socialistům a demokratům, dostali přece jednou na kobytku. Proto budeme pružnější, mazanější, podnikavější, rafinovanější. Proto chceme s vámi tak toužebně do jednoho houfu. Proto se nemůžeme už dočkat té jednotné fronty s vámi. Proto chceme do této blízkosti s vašimi stoupenci.

Za tuto pravdu bude nám jistě komunisty ošklivě vynadáno. Zbytečně ovšem. Neboť, jsou-li už komu-

nisté takoví, že nabízejí demokratům proti fašistům pomocnou ruku, ale sotva tak učinili, honem ji zase odtahují s výkladem, že tak činí jedině z těch důvodů, že demokracie jde jim více k duhu nežli fašismus s koncentračními tábory a popravčími sekerami, proto, „že jim parlamentarismus a zbytky demokratických svobod dávají určité potřebné možnosti pro veřejné bojovné organizace proletariátu, aby v dalším průběhu vedli boj o proletářskou diktaturu“*) — čili aby sami, až se jim to hodí do krámu, skočili této demokracii na krk, nechť se potom nediví a nelamentují, že do této záludné smyčky jim žádný z demokratů strkat hlavu nebude. Je to hra, nehodná samých komunistů.

Z týchž příčin máme za to, že ani žádný ze socialistů nebude tak tupohlavý, aby toužil okusiti s komunisty tyto slasti společné domácnosti jejich jednotné fronty. To by nesměli tak nahlas vykřikovat, že pod touto firmou právě chystají nový pokus o rozvrácení a likvidaci sociálně demokratických stran a odborových organizací. Nesmějte se. Že si to ve svých mozcích opravdu tak představují, na důkaz toho stůj zde tento další citát z Pieckovy řeči:

„Období II. internacionály v dělnickém hnutí se končí. Nový vzestup, nový rozkvět reformismu není již možný. Program a taktika sociální demokracie zkrachovaly. Program, strategie a taktika komunistické internacionály složily veškeré zkoušky. Proto musíme bojovat za sjednocení revolučních sil na základě našeho programu, strategie a taktiky a přejít na celé frontě do ofensivy proti reformismu.“

Na tomto příkladu vidíme, jak se komunisté právě v otázce jednotné fronty nedostali ani o chlup kupředu. Potýkají se se sociálními demokraty o dělnickou masu již slušnou řádku let, a vždycky ještě bez úspěchu, ale to jim nevádí, aby svou energií znovu tímto směrem nadarmo a k radosti všech nepřátel dělnictva nemrhal. Komunisté dokonce slavnostně slibují, že touto silou budou i dále tlouci v tato nepravá místa. To vedle Piecka kladli důrazně kongresovým delegátům na srdce i druhý sjezdový referent komunistické internacionály, známý bulharský komunist Dimitrov, dále maďarský komunist Béla Kun a z našich komunistů Gottwald.

Podávali pádné doklady o tom, že s komunisty jako s reální silou nelze demokratům v této době vážně počítat. Že ani čeští komunisté nemíní se státi pozitivním politickým činitelem. Že na jejich nové nabídky na společný postup a jednotnou frontu se socialisty nutno se zatím dívat zase jen jako na manévr, který dokonce může za dané situace vyvolati i jistý zmatek v hlavách dělnické masy, a který proto socialisté a demokraté nemohou akceptovati. Hnali by tím vodu jen na mlýn komunistům, zájmům a potřebám dělnictva by tím nepomohli a sobě by jen kopali vlastní hrob.

Myšlenka veliké protifašistické fronty všech opravdových demokratů a jednotného postupu socialistů tu stojí ovšem dále s nemenší naléhavostí. Jejím jasnému konkrétnímu řešení se nevyhne žádná z našich socialistických stran. A přicházejí-li komunisté s tím, že využijí právě zde nálad mezi dělnictvem k tomu, aby svedli se socialisty zápas o po-

litický a organizační vliv na dělnickou masu — pak s nemenší chutí a energií musí tento zápas podstoupiti naši socialisté. A nesmějí se bát chopiti se iniciativy právě v těchto, dnes tak kardinálních věcech, nesmírně důležitých jak pro nejbližší vývoj uvnitř dělnického tábora, tak i pro další vývin a směr československé vnitřní politiky. Ale tu je třeba říci si hned na začátku, že první kroky k tomu nebyly právě učiněny nejhodněji. Bude rozhodně moudřejší a účinnější nehledati a nekonstruovati zatím neexistujících rozporů mezi vedením československé strany komunistické a komunistickou internacionálou a vypořádati se s komunistickou ideologií protifašistické lidové fronty a s ostatními jejich novými formami a metodami zbraněmi demokratické, socialistické ideologie. A tváří v tvář komunistickým straníkům. Že tyto zbraně socialistů neztratily dosud na ostří a účinnosti, o to nemusíme mít obav, to chceme-li již mluvit příkladem, dostatečně a nesčíslněkrát dokázala i samotným komunistům čsl. sociální demokracie.

J. Thelen.

p o z n á m k y

Pojedeme na Olympiadu do Berlína?

Máme před sebou skoro ještě celý rok do berlínské Olympiady, ale to neznamená, že bychom otázkou, zda tam pojedeme anebo nepojedeme, museli odkládati ad calendas graecas. Víme, že tělovýchovné korporace již nacvičují. Víme, že sokolstvo dokonce míní organisovat do Berlína veliký zájezd. Slyšíme, s jakou propagační zručností připravuje Olympiadu p. Goebbels, který jí bude chtít nesporně propagačně využít. Můžeme mu věřit po tom, co o něm víme, že to také splní. Ale domníváme se, že bychom se měli dívat na otázku Olympiady přece jenom také trochu politicky. Olympiady se zúčastní na př. také židovští atleti. Kdo jim zaručí, že nebudou v Německu insultováni? Jaký pocit budou mít na Olympiadě demokraté celého světa, když si vzpomenou, že jsou v říši, kde všichni demokraté, kteří se k tomu nepokrytě hlásí, sedí v koncentračních táborech? Olympiada má býti nejen zápasistěm, kdo lepší, ale také holdem kultu zdravého těla a zdravého ducha. Jest takový hold možný v Německu?

Olympiada má také znázorňovati určitou dobrovolnost a volnost tělovýchovy, která jest přístupná a dovolená každému. Jest tomu tak v Německu? Nevím, bude-li rozumné právě do Německa uspořádat masovou výpravu, jak míní sokolstvo. Neříkejme se na to jen s hlediska hospodářského, ale především s hlediska ideového a to sokolsky ideového. Domnívám se, že sokolská výchova se nedá nikdy sloučit s tím, co představuje dnes Třetí říše. Čtete již nyní, že v některých státech se uvazuje o bojkotu Olympiady v Berlíně. Ozvala se první Amerika, která svoji účast, tuším, dokonce odřiká. Ozývají se i jiné státy a národy, kterým není lhostejno, v jakém prostředí se má Olympiada konat. Před několika dny dostalo se v Německu zahraničním novinářům od ministra propagandy takové přímo beztaktkní lekce, že si jí musel povšimnouti každý, komu na slušných mravech jenom trochu záleží. A když se takto Německo chová k zástupcům veřejného mínění zahraničních států, mají tyto zahraniční státy a jejich novináři pracovat pro zdar Olympiady a všeho, co z ní míní pan Goebbels udělat? — Domnívám se, že bychom měli říci své mínění tu nepokrytě a včas!

F. L.

K čemu je platový zákon?

V letošních volbách se s napětím očekávalo, jak budou voliti státní zaměstnanci a jejich rodiny, široké vrstvy obyvatelstva, závislé na příjmu z veřejných pokladen, jejichž prameny v posledních letech tak silně vyschly. Jeden politik doslova se zadívil na to, že státní zaměstnanci opustí dosavadní vládní strany. Nuže, volby nedopadly tak jak si přál, státní zaměstnanci jako celek odolali jeho šalbě. Ale jestliže v budoucnosti

*) Citováno ze sjezdového referátu německého komunisty a zástupce komunistické internacionály Piecka.

přijde někdo méně zatížený minulostí, věrohodnější a aspoň vzezřením povětivější, tedy může mít větší úspěch než pan J. Stříbrný.

Dnes ještě převážně volila mezi veřejnými zaměstnanci generace nasycená, již převrat přinesl kariéry, o nichž si ani netroufala snít, a která přes srážky má příjem i postavení obstojné. Ale veřejnost si jen málo dosud uvědomuje, že pro mladé je v státní službě situace čím dále tím horší a zhoršovat se bude stále, a s ní bude růst i nespokojenost. Neboť jsou tu věci zřejmě nespovedlivé a jednostranně postihující právě mladou generaci, aniž — a to je nutno zdůraznit — z toho má státní pokladna podstatný prospěch!

Nikdo by neřekl, že platový zákon státních zaměstnanců je k tomu, aby je štvál proti sobě, otrávil ovzduší i práci, aby je rozněcoval nestejnou a nespravedlivou mírou, aby udělal zkrátka z kariéry ve veřejné službě hru v loterii, v níž nerozhoduje práce a vědomosti, nýbrž náhoda, která někoho může vynést do výšin, aby druhého držela celou služební dobu při zemi, ať je sebeschopnější a snaživější. — A přece platový zákon československých státních zaměstnanců namnoze přímo ideálně plní tento úkol udržovat v neklidu ty, pro něž byl sdělán. Návrhy k zákonům bohužel u nás sdělová jen vysoká byrokracie, ale v tomto případě nebylo potřeba, aby k vůli usnadnění rychlejší kariéry několika vysokých úředníků byl vnesen chaos do celého státního aparátu. I když na vysokých místech se jevílo prospěšným zbatit se šablony automatického postupu a individuálně odlišit tam, kde je rozlišení možné a snad i prospěšné — proč k vůli tomu musely být zaneseny nenapravitelné nespravedlnosti i do širokých řad výkonného zaměstnanectva, kde se žádá výkon v podstatě stejný, kde odlišení není bez krivd možno a otvírá jen bránu náhodě nebo protekci?

Dnešní platový zákon československých státních zaměstnanců je založen na t. zv. systemisaci služebních míst. Každé místo je zhodnoceno určitým platovým stupněm a titulem a počet jejich je velmi úzce a trvale omezen. Chceme ukázat, jak v několika letech tento nešťastný systém odsoudí státní aparát k nehybnosti, chceme ukázat, oč byl automaticky dřívější postup pružnější, spravedlivější a — levnější!

Na př. v celní službě československé, pro niž jsou přijímáni absolventi středních škol, nastoupilo v letech 1919—21 mnoho nových sil; celní aparát bylo nutno přebudovat. Tito noví úředníci nastoupili v průměrném věku 23 let, někteří mezi nimi byli 18—19letí. Stali se všichni definitivními za jeden rok, a protože před nimi nebylo téměř starých úředníků — ti obsadili několik nejvyšších míst a kvapem odcházeli do penze — a systemisace určila tolik a tolik míst k obsazení, postupovali tito pováleční velmi rychle. Celní úředník začíná s 9000 Kč ročního platu a automatickým postupem dosáhne nejbližší stupnice 14.400 Kč, celkem za 13 a půl roku, další stupnice 19.800 Kč za 22 a půl roku a další pak už automaticky nedosáhne, teoreticky by jí však dosáhl za 35 let. Celní úředníci, přijatí po válce, dosahovali však těchto stupňů mnohem dříve: 6. stupnice za 6—8 let místo za 13; 5. stupnice za 10 místo za 22 let a dokonce i 4. stupnice za 14 let místo za 35 let. A tyto neobvykle rychlé postupy nebyly snad důsledkem individuálního výběru, nebo schopností a práce, která by se lišila od té, již musí vykonávat celní úředníci dnes — nikoliv: byl to zcela paušální, mechanický následek systemisace, která určila k obsazení tolik a tolik míst...

To by však byla dosud stránka příznivá. Nyní však sledujme důsledky tohoto systému dále a uvidíme, jak neuvěřitelně poškozují mladou generaci celního úřednictva u nás. Až do r. 1926 měli nastupující úředníci naději, že mimořádným postupem získají několik let a tím i mimořádný, dosti značný platový přírůstek. Také dnes ho již dosáhli, a po dvou letech budou v celní službě takřka už jen úředníci nastupivší po válce — dnes lidé 35—45letí. Později a hlavně v době krise nastupovali už do celní služby čekatelé starší, 25—30letí, neboť musili na přijetí dlouho čekat. Věkový rozdíl mezi nimi a nejvyššími činí tedy průměrně deset let. To znamená, že nynější generace musí nejméně 25 let čekat na nejbližší povýšení, neb místa jsou před ní všechna obsazena. Na to, co jedni dosáhli za 6 let, musí druhí čekat 25—30 let! A mnozí nebudou za celou služební dobu povýšení vůbec, neboť místa pak budou obsazena nejbližšími před nimi!

Představte si armádu, v níž slouží důstojník, který ví, že zůstane v stejné hodnosti až do smrti, ať se snaží sebe v c e, představte si státní aparát, v němž totéž čeká úředník, který 35 let zůstane v hodnosti a platové stupnici, do níž nastoupil! To tedy přinesla systemisace mladé generaci státního

úřednictva, které již bylo postiženo aspirantskými a jinými nařízeními. Je známo, že na př. přednostenská místa jsou vázána na povýšení — z dnešní generace a nejbližší budoucí také nebude mít žádný možnost samostatné a tvůrčí práce, kdyby byl sebe schopnější. A na povýšení se bohužel váže, zejména u celního úřednictva, i ještě mnoho jiných výhod, ty všechny zůstanou dnešní generaci odepřeny.

Demokracie znamená spravedlnost a otevřené dveře pro všechny. A dnešní platový zákon státních zaměstnanců je tomu výsměchem — ti, kdož by jí chtěli prospět, měli by zde jedinečnou možnost.

Publicanus.

Mladí Češi mají příležitost.

V luďové straně byli už před časem lidé, kteří nebyli spokojeni s jeho vedením. Ti vidí lehkomyšlnost, se kterou se vedení strany, houževnatě lpící na autonomii, vyhýbá její přesnější formulaci i nepochopitelnou klikatost cest, po nichž se ubírá politika strany, zaráží je vědecká nepřipravenost vůdců, s níž v moderním politickém životě opravdu vystačit nelze, a konečně i ten centralistický systém ve straně, která si vzala za úkol proti centralismu bojovat. Po těchto poznatech není těžko zhodnotit výsledky dosavadní politiky strany. Ale o všem o tom se před volbami mluvilo tiše. Mnohým byla uzavřena ústa naději, že se věci po volbách změní, a jiní z lásky ke straně před volbami mluvit nechtěli. A tak proud nespokojenosti se provalil až po volbách, když se ukázalo, že vedení strany není ochotno změnit způsob svého jednání.

Nesmí nás mýlit tón lidí okolo „Nástupu“. Skupina nastupitů, s radostí trpěná lidmi z vedení strany i lidmi okolo „Slováka“, není reprezentantkou autonomistické mládeže. Mladí Slováci, i když stojí na břehu autonomistickém, naučili se většinou dívat na politiku tak, jak se na ni dívají ti, kteří s nimi mají společné učitele — Češi. To si je třeba dobře uvědomit. Neboť s lidmi, kteří mají pro hodnocení skutečnosti stejné měřítko jako vy, domluvíte se spíše než s lidmi, kteří mají jiný způsob myšlení než je váš. Toho by si měla v prvé řadě všimnout česká mládež a hledět se s mladými Slováky domluvit o tom, co jsi n i m i n e r o z d v o j u j e. O věcech, na něž se díváme každý jinak, je času mluvit, a až o sobě budeme vědět víc než o sobě víme dnes. Tenkrát se také ukáže, že mezi námi nejsou takové přehrady, jaké dnes vidíme. Praktické uskutečnění této myšlenky v době všech možných sjezdů, sjezdy studentskými počínaje a konče debatními tábory, myslím, není neproveditelné. Bylo by dobře, kdyby o těchto věcech mladí Češi přemýšleli a upřímně řekli názor svůj. Doba i příležitost je k tomu nutí.

Dr. Vladimír Henzl.

Turnéři.

Dříve než se Konrad Henlein stal vůdcem, Führerem Heimatsfronty resp. sudetoněmecké strany, byl čelným funkcionářem německé turnéřské organizace. Ale úzký vztah mezi německými turnéři a sudetoněmeckou stranou není dán jen Konradem Henleinem. Čteme-li některou z úvah o úkolech a poslání německých turnéřů u nás, mnohé nám připomene myšlenky, které rozvíjí „Rundschau“ nebo „Sudetendeutsche Pressebriefe“. A dále: názory, s kterými se setkáváme v úvahách o poslání turnéřů u nás v mnohém připomínají, co tak často slyšíme ze — severu.

Nákladem „Deutscher Turnerverbandu“ v Jablonci vyšla brožura „Die völkische Turnbewegung“, která je oficiálním podáním zásad, kterými se mají řídit turnéři u nás. Úkolem turnéřů je — podle této brožury — být

„výchovným svazem sudetských Němců. Duchovní, mravní a tělesnou výchovou chceme sloužiti jednotě sudetského Německva. Pouze jednotně vychované a jednotně sudetské Německvo bude s to hájiti svoji vlast a svůj životní prostor“.

Opakuje-li se v sudetoněmecké straně velmi často slovo „Führer“, mluví se o něm velmi často i v této turnéřské brožurce.

„Vůdce, Führer je ten, kdo svojí přirozenou schopností dovede spojití lidí v pospolitost, kdo je dovede nadchnouti a zavázati pro myšlenku. Vůdce je odborník, nejlepší, ten, který společnou věc nejlépe zastupuje. Mezi vůdcem a vedenými panuje vždy srdečnost kamarádství a vědomí společných úkolů.“

Od jiných tělovýchovných institucí liší se turnéřský tým, že jinak se dívají na muže a jinak na ženy. Jsme v první řadě mužským svazem, říká turnéřská brožurka:

„Výchova v muže, t. j. muže s hrdinným smýšlením v naší době kramářských duší, to je náš první a nejvyšší cíl. Pravá mužnost hledá vždy hrdinství a čest, nikdy nehledá osobních výhod. Naše doba je chudá na muže. Pravý muž má odvahu k boji, k nebezpečí.“

Tu neříká turnéřská brožurka nic nového. Tuto harašivou chválu mužství slyšíme co chvíli z Německa; odtud slyšíme také stálý hovor o kamarádství mužů; to i tehdy, byli-li zavražděni ti, kteří do nedávna byli — dobrými kamarády. Mužům patří svět; ženám? Domov, domácnost. „Svět je tvůrčí práce muže, domov je tvůrčí práce ženy.“ Ženám nevěnuje brožurka mnoho místa:

„Je-li pro nás výchova mužů výchovou pro lidské hrdinství, je pro nás výchova žen výchovou k mateřství.“

Čímž jsou ženy odbyty a vyřizeny. Tím si také vysvětlíme, proč mezi 44 poslanci sudetoněmecké strany není ani jediná žena. Nová strana Konrada Henleina má po této stránce staré zásady: žena patří do kuchyně. V Německu to říkají také. Tato odlišnost v názorech na muže a ženu vede pak k praktickým závěrům:

„Kdežto ve výchově muže vidíme výcvik duševních sil jako hlavní a podstatnou část vývoje k osobnosti, není cena a ušlechtilost ženy ve výcviku jejího poznání, ale ve výchově jejího srdce a citu.“

Henleinova strana hlavně ve svých počátcích se mnoho opírala o turnéřské organizace. V nich a v „Kamaradschaftsbundu“ jest kolébka Henleinovy strany. Vlastní hnací síla této strany jest ovšem jinde. Svědčí o tom i to, že v turnéřské brožurce se dočítáme mnohé, co — snad jinými slovy — čteme v listech říšskoněmeckých, které jsou dokonale glajchšaltovány. Ostatně i pro naše turnéry: „jednotná výchova, usměrněná výchova“ jest hlavním cílem. *V. Gutwirth.*

politika

Dr. J. Schieszl:

Průmysl a politika

Pod tímto titulem uveřejnil jsem 29. června t. r. v „Hospodářské politice“ článek, který byl v mnoha listech kritizován. Na tyto kritiky odpověděl jsem v téže revui 27. července článkem novým. Dne 31. července reagoval na můj první článek v „Přítomnosti“ sám její redaktor p. Peroutka, neznaje patrně ještě můj článek druhý, který obsahuje odpověď na mnohé z toho, co přináší „Přítomnost“. Mohl bych proto poprosit čtenáře „Přítomnosti“, kteří by měli o věc zájem, aby si přečetli můj druhý článek v „Hospodářské Politice“, ale Peroutkova nova, jeho argumentace a formulace mi ukládají, abych čtenářům „Přítomnosti“ odpověděl přímo.

Především prosím o prominutí za osobní poznámku. „Přítomnost“ mi udílí několik rad zahalených i nezahalených. Měl bych se revanšovat. I když nemohu zavodit s vtipem jejího redaktora, nebyl by to úkol těžký, vždyť známe své slabé stránky navzájem tak dobře. Ale odmítl-li jsem ve své odpovědi v „Hospodář. Politice“ zabývat se útoky a urážkami, snesu i rady. Záleží mi jen na věci a to velmi.

Pokud o ni jde, konstatuji s lítostí, že „Přítomnost“ ve své stručné reprodukci obsahu mého článku nevystiňuje toho, co v něm bylo podstatné. Dokazoval jsem

v něm, že již dnes naše politické strany většinou nejsou organizovány na principech politických, nýbrž stavovských, že zejména velké strany (agrární, socialistické, živnostenská) mají k dispozici nejen mnoho velmi účinných agitačních prostředků vytěžených přímo ze stavovství svých příslušníků a schopných zorganizovat je jako stav, nýbrž i výhodu čísla (voličů, ministrů, poslanců — agrárních 50, socialistických 107, živnostenských 17), podle něhož právní řád vyměřuje podíl na vládní moci, kdežto průmysl stavovskou agitací nemůže dosáhnout ničeho. V celém státě není tolik průmyslníků, aby si mohli zvolit aspoň jednoho poslance. Proto je nucen utíkat se k nacionalismu, kterým lze přitáhnout příslušníky jiných stavů z jejich stavovských stran do strany nacionalistické, aby dosáhl aspoň nějaké ochrany svých zájmů a i jinak je sváděn na cesty nepřímé. Poněvadž pak průmysl je zdrojem našeho blahobytu a přepínání nacionalismu ohrožuje demokracii, navrhl jsem, když již jiné stavy mají přímo k právnímu řádu zabezpečenu ochranu svých stavovských zájmů, aby právní řád zabezpečil ji také průmyslu jako stavu.

Fakticky tedy stavovskou organizaci již máme, jen že zatím platí jen pro stavy silné číslem svých příslušníků. Je-li *justitia regnorum fundamentum*, je nutno všechny stavy postavit na roveň i právně. Jen o to mi šlo. Jak se tato potřeba cítí i v jiných táborech, uvedl jsem příklad ve svém druhém článku v „Hosp. Politice“, poukázav na Pistoriusův článek v „Právu Lidu“ z 20. července, tedy vyšlý po mém prvním článku, v němž se navrhuje „sjednocení obchodně politické agendy vytvořením obchodně politického parlamentního sboru, v němž by každá koaliční strana měla jen jednoho zástupce“. Prakticky to znamená, že počet poslanců je již někdy na překážku, že i sami beati possidentes na něj resignují a chtějí k zelenému stolu posadit zástupce stavů ne podle jejich početné síly, nýbrž paritně. Tato tendence proniká celé naše zákonodárství posledních let, a řízené hospodářství, také „Přítomnosti“ propagované, jest bez jejího uskutečnění nemyslitelné.

„Přítomnost“ vysvětluje moje stanovisko v této věci strachem. Nikdy jsem se nebál ani lidí, ale ani myšlenek. Naopak já vidím strach v tvrzení, že v dnešní situaci se naše politika neodhodlá provést reformu ústavy, že mezinárodní krise má po té stránce účinky spíše konservující, že se pokládá za riskantní hýbat čímkoliv, že se má za zisk, udržíme-li aspoň nynější stav. Není možno šířit se zde o tom, jak naše ústava byla dělána v době zcela mimořádné a jaké zkušenosti udělalo lidstvo s různými ústavami. Jisto je, že dnešní vývoj poměrů je nebývale rychlý a že žádný úsek života nesmí zůstat pozadu. Je potřeba zkoumat vždy konkrétní situaci. Ukáže se třeba právě naopak, že riskantní je ničím nehýbat. Ve svém druhém článku v „Hospodářské Politice“ jsem ukázal, jak jsme již, ne sice právně, ale fakticky změnili ústavu ve velmi podstatných částech. A tam jsem také napsal:

„Moji odpůrci píší jako středověcí náboženští chiliasti, tak jako by za jejich života, ba za jejich úvodnickářského působení byl dosažen vrchol kultury a politického vývoje, jako by se vývoj zastavil, jako by se na dnešním stupni už nikdy nic nesmělo změnit... Ve skutečnosti právě oni tvoří dnes nej-konservativnější část naší politické fronty, která hájí prostě politickou moc, kterou získala.“

„Prítomnost“ píše, že přijímá z mého článku informaci, že průmyslníci si chtějí zahrávat s fašismem. A poněvadž prý není důvodu pokládat mě za muže, který mluví na plano, je to informace tak vážná, že by můj článek měl být zdarma rozeslán zejména studentské mládeži (souhlasím), aby věděla, na čem je, až zas k ní přijdou agitátoři Nár. sjednocení. Ale z dalších vývodů kritiky je vidět, že její autor mé informace nepotřeboval, ba že byl patrně lépe informován než já. Pro mne to bylo poznání zdrcující, když jsem viděl, že nějakou váhu z mého článku má jen informace, kterou dávno dobře znal, ale jinak že jsem vzal věc za nepravý konec, že jsem dal ze strachu ruce vzhůru, že bylo potřeba jeho odmítavých poznámek ku prospěchu čistoty v našem politickém životě a že jsem podezřelý, že pomoci průmyslu není mým jediným cílem. Ve své první odpovědi na kritiky jsem napsal, že demokracie je nemožná, kde lidé nevěří lidem; zde to podle situace obměňuji tak, že nemožná je také tam, kde člověk nemá respektu k člověku.

„Prítomnost“ postavila se ve své kritice na zcela falešnou základnu, z čehož vyplynuly těžké rozpory a omyly. Jsou zvyklá myslet stranicko-politicky, zaměnila si průmysl se stranou nár. demokratickou zapomenuvši, že máme také průmysl státní, agrární, ba i socialistický, ale zejména velký průmysl německý, a že všechn tento průmysl je v krizi, i když některému podniku se vede dobře. Já jsem nechtěl svým článkem pomoci nár. demokracii, ba ani ne průmyslu, jak píše „Prítomnost“, nýbrž státu, všemu jeho obyvatelstvu a zejména nezaměstnanému dělnictvu. Nadepsala-li „Prítomnost“ svůj článek „Co chce od nás průmysl?“, nedocenila dosah věci. Jde o to, co my chceme od průmyslu a co můžeme a máme udělat, aby průmysl konal správně svoji sociální funkci. To není povinnost jen průmyslníků, nýbrž celého národa. Jen touto záměnou průmyslu a politické strany můžeme si také vysvětlit chuť „Prítomnosti“ průmysl trestat. Pokusil jsem se ukázat, že průmyslníci jsouce právním řádem vyloučení z možnosti, dosáhnout v parlamentě a ve vládě, které rozhodují o podmínkách existence průmyslu, zastoupení a ochrany svých zájmů tímž způsobem, jak toho dosahují příslušníci stavů jiných, ztrácejí víru v demokratický režim, a snažil jsem se najít odpomoc tím směrem, aby mezi průmyslem na jedné a ostatními stavy na druhé straně byl po stránce ústavně-právní zjednan stav fair play. „Prítomnost“ na tu ztrátu víry v demokracii u průmyslníků reaguje takto: „Je-li průmysl už teď v izolaci, bude potom (bude-li pomýšlet na diktaturu) v izolaci ještě větší“. Prosperitu průmyslu nemůžeme dělat závislou na žádném politickém režimu. Nabádá-li „Prítomnost“ politiky, aby prstem nehnuli pro průmysl, bude-li pomýšlet na diktaturu, prosím je já, aby dělali všemožné, aby na to pomýšlet nemusil. „Prítomnost“ píše, že je třeba nějaké doby pokání průmyslníků za to, že vyhrožují fašismem a že čím více jim budou vyhrožovat a čím více jim v tom budu pomáhat, tím hůře pro ně. Jen že v době toho pokání se může mnoho stát, co poškodí nejen průmysl, ale i mého pana kritika a celý národ. Prosím jej ostatně, aby uložil pokání jen mě a ne průmyslu, který za nic nemůže. Návrh jsem udělal já a ne průmysl a nevím, že by průmysl byl někdy vydíral něco fašismem. To je zase to, že pořád vidí před sebou jen národní demo-

kracii a ne průmysl. Ostatně ani o té nevím, že by vydírala fašismem. Ona jej naopak zapírá, i když fakticky ho v sobě hodně má.

Kritika vytýká průmyslu, že nedovedl do politiky postavit muže tak energického, jako byl Rašín. Žádný ministr obchodu nedovedl prý z potřeb našeho průmyslu podobně učinit veřejnou otázku, jako to dovedl Rašín s měnou. Ano, Rašín byl vskutku energický, nadprůměrný člověk a v otázce měnové získal si velké zásluhy. Spáchal v ní také velké chyby. Ale velcí lidé jsou vzácný dar boží, vzácnější než hlavní výhra v loterii. Správu svých věcí veřejných musíme si proto zařídit tak, aby fungovala normálně, když ji povedou lidi normální. Ptá-li se „Prítomnost“, kdo za to může, že se mezi průmyslníky nenašel nikdo, kdo by to byl stejně uměl jako Rašín, je odpověď nasnadě: my všichni, také já, ale i pan Peroutka. Neboť Rašín nebyl finančník, nýbrž právník, a přece dělal politiku finanční, ba i průmyslnickou. Zrovna politika, jako málo která jiná činnost není vázána na nějaké odborné vzdělání. (Každý politik by ovšem nějaké odborné vzdělání měl mít.) Aby neoborník dělal stroje, je těžké, ale dělat průmyslovou politiku může každý dobrý politik. Vždyť pan Peroutka dělá politiku také daleko víc pro jiné stavy než pro spisovatele a redaktory.

Jako důkaz neschopnosti průmyslu uvádí „Prítomnost“ stanovisko průmyslu k otázkám ochranných cel. Dopouští se při tom omylu, které si nedovedu vysvětlit než určitou antipatií. Především náš průmysl naše agrárníky vysokým clům nenaučil. Ochranná cla agrární i průmyslová jsme zdědili z Rakouska. Je ovšem pravda, že se po převratu víc uplatňovala ochranná cla průmyslová než zemědělská. Tenkrát totiž byl u nás dlouho velký nedostatek výrobků zemědělských, takže i naše dobře platily a ochrany nepotřebovaly a dovážet se prostě musilo. Naproti tomu demobilisací spojeneckých armád a zvýšením výrobní kapacity spojeneckého i jiného zahraničního průmyslu během války uvolnilo se tam tolik průmyslových výrobků, že by bez celní ochrany jednak bylo při tehdejšímu hladu po zboží odplynulo mnoho kapitálu za zboží jakosti často velmi špatné, jednak by byla bývala velmi znesnadněna rekonstrukce našeho průmyslu válkou zpustošeného. Sám jsem byl tehdy stoupencem volného obchodu a neodvažuji se ani dnes říci, co by bylo bývalo správné. Bylo-li to nerozumné, chybovali nejen průmyslníci, nýbrž všichni, zejména i dělnictvo, které — jak potvrzuje i „Prítomnost“ — posílalo k vládě deputace vymáhající ochranná cla. Ostatně v několika letech opustily zásadu volného obchodu i ty nejliberalističtější státy a v době řízeného hospodářství je jí odzvoněno nadobro. Stanovisko průmyslu ke clům nebylo také jednotné. Baťa a jiní byli vždycky proti nim a musili bychom projít poměry jednotlivých oborů, kdybychom chtěli spravedlivě soudit.

Nepřijímám tedy výtku, že by průmyslníci nebyli chytřejší ani v navrhované stavovské organizaci. Proto jsem ji nenavrhl, aby byli chytřejší, nýbrž proto, aby tu trošku své chytrosti mohli uplatnit vůči trošce chytrosti ostatních stavů za podmínek fair play. A jen mě překvapuje, že „Prítomnost“ má takovou radost nad svým objevem, k čemu by průmysl užil svého stavovského sboru: prý k přemílání otázky dělnických

mezd. Jistě, o to by se už staraly odborové organizace dělnické. Quo usque tandem! A ještě více se divím jejímu tvrzení, že se průmysl „nedopracoval ještě k onomu vyššímu poznání souvislostí, které učí toho, kdo se chce dát poučit, že každé oslabení mezd znamená také oslabení spotřeby průmyslových výrobků“. To sice denně čteme a slyšíme, ale proto to ještě nepřestalo být hrubým omylem aspoň potud, že snížení mezd může zachránit a často zachránilo export nějakého zboží a tím také konsum, třeba o něco snížený. Dělníci byli často tak moudří, že se snížením mezd souhlasili.

Jako jiní moji kritikové i „Přítomnost“ dopouští se omylu tím, že přeceňuje vliv úroku na krizi průmyslu. V krizi je i průmysl státní i takový, který neměl a ba i takový, který nemá dluhů. To, co se v této souvislosti obyčejně píše proti bankám, je až na jediný a podle mého přesvědčení řídký druh případů nevěcné a nepochopitelné štvání. Jistě je neodpustitelné, když věřitel (to není vždycky banka) využije tísně podniku a žene jej do dražby nebo do zakcionování za tím účelem, aby se takto podniku zmocnil. Takové případy bývaly, ale jsou dnes velmi vzácné; ne z mravnosti. Jinak má banka zájem na tom, aby podnik jí financovaný prosperoval a jsem přesvědčen, že oběti bank na kapitále i úrocích ve prospěch podniků jim dluhujících jdou do miliard. (Je ovšem pravda, že značnou část těchto obnosů nahradil bankám stát). Jsou jistě i případy, kde věřitel odírá průmyslníka, aniž se chce zmocnit jeho podniku, ale tu jde zpravidla o lidi neschopné, kterým není pomoci. Ostatně stejné poměry najdeme u podniků zemědělských a živnostenských a není třeba přikládat jim v průmyslu jiný význam.

Trochu neoborně rozepsala se „Přítomnost“ o budoucnosti kapitalismu. Ale o tom zde diskutovat nebudeme, zvláště když jsme oba v této disciplíně více méně laici. Prosím ji, aby laskavě sledovala, co píší o novém ruském kapitalismu odborníci socialističtí. A to je zatím jediný novodobý pokus o protikapitalistický stát. Staré nám nedávají poučení lepší. Tím nechci říci, že se máme vrátit do starého kapitalismu. Je to problém nesmírně těžký, jehož řešení neznáme. Ani „Přítomnost“ neví o té „nové lodičce, která nahradí kapitalismus“, víc, než že bude „s praporečky“.

Aspoň tolik bych chtěl reagovat na hospodářskou a hospodářsko-politickou argumentaci „Přítomnosti“. Na čistě politickou reagovat nebudu. Točí se úplně kolem národní demokracie, a to mě zde nezajímá. I když s většinou výtek souhlasím (chybuje ovšem, tvrdit na jednom místě, že je to strana průmyslu, na druhém, že znemožnila uznání Ruska, ač je známo, že pro uznání byl i průmysl národně demokratický) nemohu nevidět, že průmysl národně demokratický je malým zlomkem celého našeho průmyslu a je to jen optický klam mnohých našich politiků z profese, že vzdělávání jen denním tiskem nevidí průmysl ostatní, který politiku národně demokratickou nikdy nedělal.

„Přítomnost“ mi vytýká, že v mých úvahách chybí důležitá kapitola, ve které by průmyslu bylo řečeno, že především on si musí dovést pomoci sám. Jako člověk, jehož úřední povinností je rozumět ústavnímu právu, dal jsem si úkol zcela přesně omezený: po-

dívat se, jak náš právní řád nakládá s jednotlivými stavby, a když jsem zjistil, že nestejně, a jaké to může mít v blízké budoucnosti politické následky, hledat odpomoc. Moji odpůrci mluví o všem možném, jenom o tom ne. Ale podle přání „Přítomnosti“ doplním svou úvahu v naznačeném směru. Sociální funkcí průmyslu jest, aby vyráběl dobré zboží. To v celku dělá. Máme závody a výrobky, které snesou světovou soutěž. Mnoha odvětvími pronikáme do celého světa. Máme podniky, které pracují jen pro vývoz. Na tomto poli náš průmysl, pracující v malých a těžkých poměrech, nepotřebuje našich rad. Jeho práce zasahuje ovšem tolik do hospodářských poměrů ostatních stavů, že teprve tu nastávají pro něj nejtěžší úkoly. A tu „Přítomnost“ vytýká, že nedovede propagovat své požadavky. Když socialisté chtějí prosadit 40hodinný pracovní týden, postaví za něj 107 poslanců (a více) a nějaké junctim, t. j. právo veta pro požadavek jiného stavu. Podobně to udělají agráři s požadavkem cen zemědělských výrobků a živnostníci s požadavkem uzávěry živností. Své požadavky prosadí, ne že by propagandou získali někoho z cizího tábora, nýbrž silou svého stavu a právem veta. Neřekla by „Přítomnost“ průmyslu, jak to má udělat, má-li dva poslance na cizí program zvolené a ještě jinak handicapované? To je přece samozřejmé, že také jejich požadavky narážejí na zájmy jiných stavů. Kdyby se pokusili je veřejně propagovat (že informují t. zv. rozhodující místa je samozřejmé), mají celý tisk a politický aparát velikých stran proti sobě. V tom je právě porušení zásady fair play, která mne donutila napsat svůj článek. Dávat rady pánům Baťovi, Federerovi, Kruliš-Randovi, Liebigovi, Löwensteinovi, Petschkovi, Preissovi, Stoupalovi a několika tisícům jiných, jak mají vykonávat své funkce v průmyslu, nehodlám a neodvažuji se. Ať jim to poví inženýři, národohospodáři, organizátoři, finančníci atd. Protože já trochu rozumím právu a politice a protože mi jde o zájem celku, obracím se na politiky, a to jak na ty, kteří jsou právním řádem povoláni ji dělat, tak na ty, kteří připravují politické veřejné mínění s upozorněním, že se právní řád opoždjuje v otázkách stavovských za skutečným stavem. A poněvadž mezi ně patří i „Přítomnost“, prosím ji, aby napsala ještě jeden článek, v němž by připustila nebo vyvrátila správnost mých vývodů, a připustila-li, aby sama navrhla, jak zjednat nápravu, nesouhlasila-li s návrhem mým.

(Po z n. red. Redaktor tohoto listu odpoví, jak si přeje p. dr. Schieszl, na jeho článek po svém návratu z dovolené.)

Felix Burger:

Všemocná tajná státní policie v Německu

Nedávno prošla novinami zpráva, že nejvyšší správní soud v Berlíně vydal nález, podle něhož opatření tajné státní policie nejsou žalovatelná. Tím byla právníky zakotvena všemohoucnost Gestapa.

Není dnes všemocnější státní policie, než je ve Třetí říši. Všude byla její moc omezena, všude byly vytvořeny dozorní orgány. GPU, a fašistická státní policie byly sice instituce mocné, neměly však všemoci goeringovské Gestapo.

Musíme si uvědomit, že německá tajná státní policie se svou obrovskou exekutivou, čítající asi 50.000 hlav, byla posílena legislativně i organizačně, aby mohla užít svých metod při potírání politického protivníka.

Duben 1933! Úderné i ochranné oddíly podnikaly ještě pilně útoky na odborářské domy, napadaly židy a marxisty, ve sklepích hnědých i černých násilníků tekla krev mučených bezbranných lidí. Tu se usnese pruské státní ministerstvo 26. dubna 1933 bez zvláštního ohlášení na zákoně o zřízení tajné státní policie. 30. listopadu 1933 je zákon znovu vyhlášen v obnoveném znění.

Proč? Podle zákona z 26. dubna 1933 má tajná státní policie povahu zemského policejního úřadu. Podléhala sice už tehdy přímo ministerstvu vnitra, ale třetí paragraf prvního zákonu ještě stanovil: Opatření tajné státní policie jsou žalovatelná a platí pro ně příslušná ustanovení správního zákona o policii z 1. července 1932, který byl vydán ještě za Severinga.

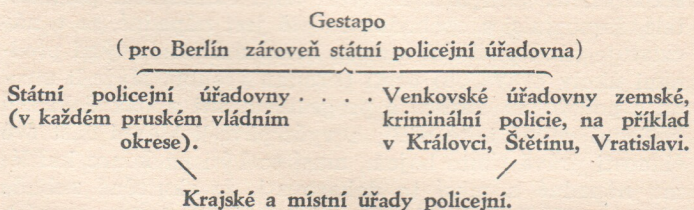
To bylo tenkrát...! Za sedm měsíců přišla oprava, takže už mohl nejvyšší správní soud v Berlíně rozhodnouti: proti opatřením Gestapa není přípustná žaloba; neboť ve druhém vydání zákona zmizel náhle 3. paragraf a místo něho se četlo: „Tajná státní policie je samostatným odvětvím vnitřní správy, jejím šéfem je ministerský předseda.“ Tajná státní policie se stala nástrojem Goeringovým, který mohl zástupcem ustanovit jen svého státního tajemníka.

Gestapo tedy převzala úkoly politické policie. Jejich povahu určuje podle zákona náčelník Gestapa, Herrmann Goering. Veškeré úkoly politické policie, o něž se staral ministr vnitra, přešly na Gestapo, takže v ministerstvu vnitra už není člověka, který by rozhodoval o politické policii. Policejní úřady zemské, krajské a místní musí poslouchati pokynů Gestapa. Nezáleží vůbec na penězích při pronásledování politického odpurce, neboť zákonem z 30. listopadu 1933 byl zmocněn ministr financí, aby prostě změnil státní rozpočet „pro provedení“ zákona o utvoření Gestapa.

V pozdějším prováděcím nařízení (z 8. března 1934) se praví ještě o rozpočtu Gestapa, že příjmy a výdaje budou „odděleně rozpočteny“ v rozpočtu ministra vnitra, avšak připravovati rozpočet a nakládati prostředky přísluší přímo ministerskému předsedovi.

Náčelník Gestapa jmenuje inspektora úřadu. Známe jej v osobě vůdce ochranných oddílů, Himmlera. Himmler jest tedy výkonným orgánem Goeringovým a podle pruského výnosu z 28. února 1935 má právo jmenovati nebo propouštět všechny úředníky Gestapa kromě vyšších úředníků kriminálních, kteří mohou být jmenováni nebo propouštěni toliko samotným Goeringem.

Pokusme se nyní vníknouti do tohoto ústrojí na potírání „nepřátel státu“, který je vybaven veškerou autoritou a neomezenými prostředky peněžními. Organizaci Gestapa znázorní nejlépe tento obraz:

Vidíme z tohoto schematu, že se v organizaci dbá pokud možno největší centralisace, aby byl zajištěn rychlý prů-

běh událostí vyloučením všech instancí, jako je zemská rada, vládní president, vrchní president, starosta města.

Všichni, kdo dovedli uniknout zásahu Gestapa, vyprávějí vždy o podivuhodné rychlosti, s níž Gestapo pracuje. Goering vlastně o tom nenechal politické odpurce v nejistotě, neboť praví ve svém výnosu z 26. dubna 1933, že jde o to, „aby byla organizace politické policie utužena a zjednány podmínky pro rychlou a úspěšnou její práci.“ Proto také ustanoveno, že všechny nižší orgány musí poslechnouti pokynů Gestapa, a státní policejní úřady mohou dávatí příkazy přímo těmto podřízeným policejním úřadům, takže mohou vynechati ostatní státní úřady, jako zemskou radu nebo vládního presidenta.

Jde o to, „aby se pátralo po všech státu nebezpečných politických snahách v celé státní službě, aby se sbíralo a využívalo (!) výsledků pátrání . . . konečně, aby byly neustále zpravovány i ostatní policejní úřady o politicky důležitých pozorováních a zjištěních a aby jim byly dávány vhodné podněty.“

Úřednický aparát Gestapa je dokonale prosíván. V provinciích byli převzati od provinčních úřadů vždy jen ti, kteří se právě zabývali těmito politickými věcmi. Nejdříve byla organizována neslýchaná služba zpravodajská. Zajisté, i před Hitlerem mělo oddělení I. v berlínském policejním presidiu velikou kartotéku, v níž byl zaznamenán každý člověk politicky činný. Avšak tato kartotéka byla tehdy možná jen pro Berlín. Teď je v Prinz-Albrechtstrasse 8 už důkladná ústřední kartotéka na základě organizované zpravodajské služby, takže je možno v Berlíně získati velmi dobré ponětí o tom, co se děje v Kolíně, Düsseldorfu nebo i v menších místech.

Výslovně bylo nařízeno, že zřízení státní policejní úřadovny musí podati zprávu přímo tajné státní policii „o veškerých pozorováních a poznatkách politického rázu, které nejsou ryze místní povahy, zejména mohou-li mít význam pro celé státní území, byť i ve spojení s pozorováními a poznatky z ostatních okresů.“ Aby se zabránilo jakémukoliv vyžrazení získaných informací z této zpravodajské služby, bylo ustanoveno výslovně, že státní policejní úřady mohou podati zprávu jiným služebním místům toliko s povolením tajné státní policie, zato však Gestapo může, kdykoliv chce, dotázati se jakéhokoli úřadu. Ministr vnitra vzdal se pod formální záminkou práva na podávání zpráv ve prospěch tajné státní policie, aby nerušil centralisaci zpravodajství. Toto zpravodajství je rozčleněno podle čtyř velkých skupin v Gestapu:

- a) velezrada a zemězrada;
- b) politické atentáty;
- c) politické přestupky;
- d) nálezy výbušin, útoky výbušninami, krádeže výbušin.

Aby se zajistilo ještě lépe pátrání po snahách nepřátelských státu a tím i organizovalo jejich potírání, bylo dáno tajné státní policii právo, provádětí za tím účelem veškerá opatření a užívati k tomu pomoci všech policejních úřadů.

Pro zvýšení součinnosti všech potřebných činitelů se konají zpravodajské porady, jichž se zároveň užívá pro výběr osob.

Tajné státní policii byl dán převládající vliv na výchovu veškeré policie. Tajná státní policie se věnuje na základě zákonodárné plné moci výcviku a další výchově všech osob, činných v politické policii, ale i přípravě vhodného dorostu „pořádáním kursů výcvikových a zdokonalovacích.“

Zvláštní postavení, jež má tak Gestapo ve veškerém pruském správním životě, je vyjádřeno zvláště zřetelně v její moci výkonné. Tajná státní policie může podle Goeringova výnosu „převzít úředníky vlastními nebo ze státních policejních úřadoven v rámci své příslušnosti výkon úkolů, příslušejících podle ustanovení trestního řádu soudního úřadům a úředníkům služby policejní a bezpečnostní.“ Jen tehdy, jednají-li jako pomocní úředníci státního zastupitelstva nebo vrchního říšského zástupce, podléhají jejich pokynům. Zato však může Gestapo podle vlastního uvážení zabavovati a bráti z oběhu tiskopisy, zakazovati periodické tiskopisy, vydávati nařízení o omezení vlastnictví, práva spolkového a shromažďovacího, o s o b n í s v o b o d y, zasahovati do tajemství listovního, poštovního, telegrafního a telefonního. Všechna dřívější nařízení byla vhodně změněna ve prospěch Gestapa a všechna opatření Gestapa mají platnost pro celé státní území.

Legislativa, exekutiva a organizace nejhroznějšího a nejkrvelačtějšího nástroje Třetí říše byla tu vylíčena. Je to tak zvaná základna všech zločinů a pronásledování, o nichž už bylo tolik zpráv. Nejen Himmler, nejmenujeme-li Goeringa, je odpověden za vedení tohoto nástroje. Nikoliv, hybnou silou je Heydrich, v pozadí působící údernický vůdce, zvaný také „mužem v temnotách“. On vede úder proti antifašistům pomocí organizace, kterou jsme tu popsali a jejíž heslo je, že třeba protivníka znáti, chceme-li ho potírat. Pečlivě vybraní ředitelé oddělení, vybraní komisaři rozhodují o svobodě tisíců lidí. Žádný soud by byl nemohl na příklad vězniti takového Ossietzkého, ale Gestapo tak smí na základě takřka nevinně znějícího ustanovení, jež mluví skromně o omezení osobní svobody. Za tohoto všemocného režimu Gestapa byly legalisovány vraždy a „sebevraždy“, „zastřelení na útěku“. Všemohoucností této politické policie bylo znemožněno jakékoliv přezkoumání všech těch smrtí, které se udály v koncentračních táborech, v Prinz-Albrechtstrasse nebo v Columbia-Haus nebo v úřadovnách státní policie v provinciích.

národní hospodář

Zřidte daňové soudy!

Před nedávnem uveřejnila Prítomnost „Reportáž z hlubin berních úřadů“, která ukázala kousek zákulisí a postup práce těchto úřadů. Byl to pohled velmi poučný, který značně přispěl k pochopení, proč tato práce nemůže uspokojovati. Ale kritisoval-li autor obzvláště chvat, s jakým musí býti práce vyřizována, nenašel hlavní příčinu nespokojenosti s berními úřady, neboť její pravý důvod se musí hledati ještě jinde. Je jím pochybený duch, který ovládl berní úřady, a který chtěl obecný pokles státních příjmů vyvážití zostřením berní praxe.

Berním úřadům se vytýká jednak, že se při předpisování daní neřídí přesně zákony, takže jsou jejich předpisy libovolné a příliš vysoké, jednak že také exekuce pro daně nevedou věcně a podle zákona, že při nich postupují bezohledně a působí často dlužníkům zbytečnou škodu a ztrátu, aniž by pomohly státní pokladně. To jest poznání celkem málo potěšující, neboť přesně vzato, práce berních

úřadů se těmito úkony zcela vyčerpává, protože kromě předpisování a vybírání daní jiného úkolu nemají. Tak jest vlastně celá jejich činnost tím kritisována nepříznivě a odmítavě.

Ale přece i při této práci musíme dbáti jistého rozdílu.

Exekuce jsou vyvolány vysokými předpisy,

neboť exekuce pro daň jest více méně vždycky závislá na daňovém předpisu. Je-li předpis pro poplatníka nesitelný, zaplatí vyměřenou daň dobrovolně a k exekuci obyčejně nedojde. Nesmíme občany našeho státu podezírat, že snad zásadně odmítají platiti daně. Jistě že daň málokdo platí nějak zvláště rád, ale naše občanstvo jest přece kulturně i politicky na tolik vyspělé, aby si bylo toho vědomo, že stát potřebuje peníze a že jich nechce zadarmo, ježto za ně navzájem také něco poskytuje. Proto — byť i ne snad právě s potěšením — jest přece jen každý ochoten státu daň zaplatiti, ovšem bude-li po něm požadováno jen to, co mu zákon skutečně ukládá a co slušně může zaplatiti. Kdyby však někdo nebyl ani k tomu ochoten, pak by musil býti k placení přinucen, a pokud jde jen o nedostatek dobré vůle, zajisté by ani nezasluhoval nějakých ohledů. Úmyslně neplatící poplatník jest škůdcem státu, a celá veřejnost bude jistě schvalovati energický postup berního úřadu proti takovým osobám.

Tak se vlastně všechno točí jen okolo správných a zákonných výměrů daňových, a bude-li zde všechno, jak má býti, nejen se ztratí exekuce z největší části samy od sebe, nýbrž přestane také většina stížností jak finanční správy na poplatníky, tak i poplatníků na berní úřady.

Vyměňování daní tedy vyžaduje zlepšení.

Odtud bude nucen započítí s nápravou ten, kdo bude chtít znovu zjednatí přátelský poměr mezi berním úřadem a poplatníkem. Ale je-li tento poměr dnes zkalen, má na tom převážnou část viny právě onen duch, který ovládl berní úřady.

To snadno zjistí ten, kdo si dá práci a sleduje věc podrobněji. Stížnosti na nesprávné daňové výměry se totiž netýkají stejnoměrně všech daní. Neslyšíme, že by byla nespravedlivě vyměřena daň z cukru nebo z lihu, neslyšíme, že by předpisy daně z piva nebo z masa byly u toho nebo onoho poplatníka nesnesitelně vysoké, takže byl nucen ohlásiti konkurs nebo vzdáti se živnosti, jak se to vypráví jindy. Také nejsou celkem stížnosti na to, že by byla někomu nespravedlivě vyměřena daň pozemková nebo domovní. Pátráme-li však dále, zjistíme nakonec, že daleko největší část všech těchto nářků a stížností se týká tří daní, u kterých jest tedy reforma nejvíce nutná; jest to

daň výdělková, obratová a důchodová.

Správnost tohoto poznatku přezkoušíme také tím, když se pokusíme zjistiti, ze kterých kruhů pochází nejvíce nespokojenců: jsou to z největší části samostatní podnikatelé, živnostníci a obchodníci. Jistě jest nápadné, že u nás existuje silná politická strana, která má mezi svými předními úkoly právě boj proti bernímu šroubu. Může-li strana s podobným heslem a programem žítí a, jak dokazují poslední volby, také síliti, a vyčerpává-li hlavní část své činnosti právě tímto bojem, musí to býti na konec každému nápadné a musí to dokazovati, že skutečně nebude něco v pořádku, že zkrátka stížnosti na postup berních úřadů nemohou býti zcela bezdůvodné. Ale hlavní kádr členů této politické strany tvoří právě samostatní pod-

nikatelé, kteří jako obchodníci a živnostníci podléhají zdanění daní výdělkovou, obratovou a důchodovou, tedy právě těmi, proti jejichž vyměrování i jinak slyšíme nejvíce námitek.

Kdo si dále povšimne, jak se tyto daně zjišťují a předpisují, lehko pochopí, proč jest právě u nich nejvíce nespokojenosti. Všechny ostatní daně mají přesně vymezený a snadno zjistitelný podklad, takže úřad nemá velké volnosti v rozhodování. Tak lze na příklad snadno zjistiť výtěžek polního hospodářství — je jednou pro vždy stanoven v pozemkovém katastru a zůstává nezměněn. Výtěžek činžovního domu se dá beze všeho přezkoušeti podle toho, kolik činže platí nájemníci. Nebo jako výtěžek z kapitálu může býti zdaněno jen to, co poplatník sám přiznal, a nemůže berní úřad prostě prohlásiti, že na přiznání nebude bráti ohled a že předepíše větší daň podle svého uvážení; musil by napřed uvést zcela přesně ony domněle nepřiznané příjmy, jejich prameny a jejich výši, a když je nezná, musí se spokojiti přiznáním.

Ale právě u těchto tří daní jest to jiné. Obratová daň postihuje celý hrubý příjem v podniku docílený, výdělková daň týž příjem, ale po odečtení rezie, a důchodová daň ještě jednou tentýž čistý příjem s připočtením všech ostatních důchodů, třebaš již zdaněných jinou daní. A tu právě u těchto daní se berní úřad nespokojuje přiznáním poplatníkovým, zvláště jde-li o podnikatele, a beze všeho si daň vyměří podle svého. Jak jest to možné?

Takové příjmy obyčejně není možno zcela přesně zjistiť, ledaže by poplatník vedl zcela přesné účetnictví. Ale berní úřad se dokonce nespokojí ani obchodními knihami, nedbá jich a vyměří daň podle svého uvážení, právě proto, že jest tak těžké skutečný příjem vyšetřiti přesně, takže lze snadno daň zvýšiti. aniž by bylo třeba zvýšení nějak podrobně odůvodňovati. Tvrdí-li poplatník, že měl určitý obrat, pokládá to úřad ne za skutečnost, nýbrž za poplatníkuv odhad, a odhadne si obrat sám na jednou tolik. Proti odhadu stojí odhad druhý, a berní úřad si vyběře ten, který mu lépe vyhovuje.

Zde má tedy úřad velkou

volnost, která svádí k ostřejšímu postupu.

Proto také dostanou-li berní úřady pokyny, aby byly předpisy daně všeobecně zvýšeny, nemají jiné možnosti vyhověti než právě u těchto daní a u těchto poplatníků. Gázistovi daň nelze zvýšiti — jeho příjem jest do haléře znám a dá se bezpečně dokázati. Ale příjem z podniku se zjišťuje odhadem, a je-li potřeba vyšších předpisů, zvýší se odhad.

Na tomto případě jest tedy viděti, že právě tam, kde má berní úřad největší volnost ve svém rozhodování, používá jí dnes převážně v neprospěch poplatníků, čili jak se říká, rozhoduje fiskálně. Tím se jeho funkce posunuje, nebo z úřadu, který má rozhodovati o tom, co jest podle zákona správné, se stává jednostranný zástupce zájmů státu. Tím se však opouští základní předpoklad každého spravedlivého rozhodování, podle něhož nikdo nemůže býti soudcem ve své vlastní věci, neboť berní úřad musí pak svůj úkol spatřovati ne v tom, aby rozhodl správně, nýbrž aby rozhodl ve prospěch fisku.

Takový důsledek jest neslučitelný s představou právního státu, zejména demokratické republiky, neboť demokracie jest vláda zákonů s vyloučením jakékoliv libovůle. Čím více se však uplatňuje tento fiskální duch u finančních úřadů, tím dále se vzdalují ony úřady svého pravého poslání.

Jak to bylo za Rakouska?

Toto nebezpečí pro vzájemný dobrý poměr mezi berním úřadem a poplatníkem bylo poznáno již dávno, a již

před čtyřiceti lety se bývalé Rakousko snažilo mu vyhnouti. Bylo-li staré Rakousko politicky zpátečnické a zaostalé, nesmíme stejně posuzovati mnohé jeho správní a finanční instituce. Jestli jsme se zde odrakouštili, nebylo to vždy právě k prospěchu republiky. A právě mnohé z těchto dobrých institucí jsme buď nerozvázně zamítli, nebo nedovedli pochopiti jejich význam, takže postupem času se z nich setřelo to, co na nich bylo dobré, a zůstal jen nepotřebný a nemoderní balast.

Právě toto nebezpečí z nedostatku objektivnosti se strany berního úřadu vedlo tvůrce rakouské berní reformy před čtyřiceti lety k tomu, že předpisování daně důchodové a výdělkové — tedy právě oněch daní, u nichž jest toto nebezpečí největší — nesvěřili berním úřadům, nýbrž zvláštní komisi, jež měla dávatí záruku nestrannosti a neodvislosti. Měl to býti jakýsi daňový soud, který by svobodně a samostatně rozhodoval mezi berním úřadem a poplatníkem o tom, jak má býti vyměřena daň. Proti rozhodnutí komise si totiž mohl stěžovati jak poplatník, tak i berní úřad, takže i v tom se jevila povaha této komise jako nestranného soudu mezi dvěma stranami — úřadem a poplatníkem.

Nebyl to ovšem ještě žádný ideál, protože do úplné nestrannosti měl tento soud příliš daleko. Skládal se totiž z předsedy, kterým byl finanční úředník, a přísedících, z nichž polovinu jmenovalo ministerstvo financí ze svých důvěrníků a druhou polovinu volili poplatníci ze svého středu. Ve skutečnosti měl tedy finanční úřad vždycky zajištěn rozhodující vliv na jednání v takové komisi, ale přes to bylo zřízení komisí velkým pokrokem, který sliboval, že se postupem času dojde k vybudování skutečných svobodných a naprosto nezávislých soudů ve věcech daňových.

A jak za republiky.

Ale bohužel tento slibný vývoj byl přerván převratem. Daňové komise byly sice převzaty, ale jejich působnost již nebyla rozšířena na nově zavedenou daň z obratu, ač právě tato daň jest v podstatě vybudována na stejných zásadách, a jestliže kde, bylo by právě zde zavedení komisí na místě. Význam těchto komisí se však postupně ztrácel, až dnes můžeme říci, že upadl docela.

Především již v jejich složení nastala změna. Kdežto poloabsolutistické Rakousko dopřálo svým poddaným částečnou samosprávu tím, že dalo doplňovati polovinu komise svobodnou volbou poplatníků, demokratická republika volby odstranila a nahradila volené členy jmenovanými. Dnes jmenuje všechny členy komise berní úřad sám, a tím ovšem padá nejdůležitější záruka nestrannosti a neodvislosti.

Tím pozbyly komise valné části svého významu, ale i to, co z nich zbylo, nevyhovovalo ještě onomu fiskalismu, který čím dál tím více ovládá berní úřady. Proto poněkud okleštěné komise byly úplně vyřazeny z rozhodování, a dnes komise ve skutečnosti již nic nerozhoduje sama, o ničem nejedná, nýbrž schvální jen to, co navrhuje úřad. Berní úřad každé přiznání poplatníkovo sám přezkoumá, doplní, opatří si posudky svých důvěrníků, a svůj výměr si nechá komisi jen potvrditi. Komise to také učiní, a tím jest věc vyřízena, ale nikdy se nestane, že by komise rozhodovala samostatně, že by snad sama přezkoumala doklady úřadem předložené a že by projevila samostatný názor. Jak by také mohla?

Kdo si chce učiniti představu o tom, že jest nemožno, aby si komise utvořila o každém poplatníku samostatný úsudek, ať prostuduje data, uvedená v interpelaci posl. Stenzla a soudruhů a uznaná ve vládní odpovědi. Podle ní vyřídila při jedné příležitosti odvolací komise daňová pro Čechy během dvou dní celkem 9951 případů. To zavadalo podnět k několika početním hříčkám. Tak trvalo-li jedno zasedání komise šest hodin, znamená to okrouhle

830 vyřízených případů za hodinu, čili 14 za jednu minutu, takže za čtyři vteřiny jest vyřízeno jedno odvolání! Samozřejmě stačí tato doba sotva na přečtení jména stěžovatele.

Tato data vláda ve své odpovědi ze dne 1. března 1935 nijak nepopírá, ale omlouvá tuto rychlopráci tím, že prý v četných případech podává týž poplatník zároveň více odvolání, a kromě toho se komise dělí na subkomise, z nichž každá projednává část odvolání, takže prý na jeden případ vybývá mnohem více času a mají prý členové možnost o kterémkoliv případě podrobně projednati. Ale když by na příklad jen u 50 z těchto projednávaných případů členové komise skutečně požadovali podrobnější vysvětlivky, takže by pak vyřízení takových případů vyžadovalo jen po desíti minutách času — a to by ještě zdaleka nestačilo, uváží-li se, že k podrobné informaci členů komise jest třeba přečísti příznání, doklady, výtahy z knih, svědecké a znalecké výpovědi, důvody rozhodnutí a odvolání, zjistiti doslovné znění zákonů a prováděcích instrukcí — pak zbývá na těch ostatních 9901 případů právě jen po dvou vteřinách na jeden.

Pro srovnání práce daňových komisí s činností soudů stůžtež tato data: Kdežto daňová odvolací komise pro Čechy vyřídila za dva dny 9951 odvolání, vyřídil vrchní soud v Praze jakožto soud odvolací za celý rok 1932 jen 3116 odvolání, a vrchní soud v Brně dokonce jen 1279 případů, rovněž za celý rok! Na tomto příkladě jest viděti, že dnes daňové komise nic neznamenají, protože celou práci za ně dělá berní úřad sám. Ta se také připouští ve vládní odpovědi, praví-li se, že o podaném odvolání jedná především vyměřující úřad, provádí navrhované důkazy, doplňuje řízení a snaží se dopátrati pravdy, pak o odvolání pojedná daňová komise první stolice, a konečně odvolání podrobně po materiální i formální stránce probere a pro odvolací komisi návrh připojí zemský finanční úřad, a pak prý teprve se stane odvolání předmětem jednání v odvolací komisi. Není tato komise po tom všem vlastně již zbytečná?

Tak vidíme, že se postupně zrušují všechny záruky objektivního rozhodování berních úřadů, zvláště když nejvyšší správní soud pro své přetížení jest prakticky nedostupný.

Berní úřad se tím stává zástupcem jedné strany,

a chybí soudce, který by ve sporu dvou stran — státu a poplatníka — mohl nestranně rozhodnouti. Ve stejné míře se však také vzrůstá větší a větší nespokojenost s postupem těchto úřadů, vedoucí, je-li využita neklidnými a nesvědčitými živly, přímo až k odporu proti státní moci, jak v poslední době ukazují některé příklady z východu státu.

To jsou ovšem důsledky, které se trvale nemohou udržeti; proto jest jedním z prvních úkolů ne pouze správního, nýbrž přímo politického významu, aby byly důvody takové nespokojenosti odklizeny. Cesty k tomu vedou dvě — buď se změní duch, který dnes ovládá berní úřady, anebo jest nutné zříditi samostatný a nezávislý orgán, který by rozhodoval ve sporech mezi poplatníkem a úřadem.

První cesta jest příliš obtížná a zdlouhavá. Kdo byl jako berní úředník od počátku poučován, že jest jeho povinností docíliti co nejvyšších výměrů daňových, že jest zástupcem státu, že musí energicky postupovati a naučiti poplatníky platiti daně, toho není již dobře možno převychovati k úplně jinému názoru na úkoly berního úřadu. Jinak vidí věc soudce a jinak státní zástupce, a způsob nazírání každého z nich jest tak odlišný, že mezi nimi není kompromisu. Snad kdo jest mladší, dovede se ještě přizpůsobiti, ale kdo jest starší, jest změny v základním pojmání svého úkolu již neschopen.

Není proto jiné možnosti, než

zaříditi i v daňových věcech samostatné soudy,

kteří by byly na finančních úřadech naprosto nezávislé a rozhodovaly svobodně. Bylo by to jen pokračování ve vývoji, který byl již před 40 lety započat, a neznamenaloby to nic jiného než krok k demokratizaci veřejné správy. Není to tedy žádný nový a revoluční námět, nýbrž jen stará, ale dobrá myšlenka.

Tomu se však ministerstvo financí zásadně brání, ale důvody, které jsou uváděny, nepřesvědčují. Hlavní

námítky proti daňovým soudům

zásadního rázu jsou tři, vedle námitek spíše praktického významu. Jednak prý jest nutné, aby o daňových otázkách rozhodovali odborníci, s daňovou agendou bezvadně obeznámení, a tuto zkušenost a podrobné znalosti nelze prý požadovati od soudců, jednak by prý nebylo možno očekávati, že by daňové soudy více dbaly zákona i ustálené judikatury, než se děje dosud, a jednak by prý poplatnictvo právě proto, že by byly berní úřady podřízeny soudům, podezíraly tyto úřady z fiskální zaujatosti.

Na tyto námítky není těžko odpověděti. Zcela jistě by musil býti rozhodující soudce s daňovou agendou bezvadně obeznámen, ale přece není možné pochybovati o tom, že se s ním také v krátké době obeznámí. Stejně musí soudce rozhodovati o nově zavedeném zákonu, se kterým se musí rovněž napřed seznámiti. Kdyby měla býti tato námítka správná, byl by pro všechny časy jakýkoliv pokrok vyloučen, neboť každá změna přináší nové situace, před něž přicházíme bez zkušeností a bez předchozích znalostí.

Druhá námítka se vyvrací sama sebou, neboť to jest právě účelem zavedení nezávislých soudů, aby dbaly zákonů a zejména i judikatury, již berní úřady dbáti nemohou, protože nesmějí. Berní úřad jest podroben služebním příkazům svých představených, a jen soud takovým příkazům nepodléhá, takže může rozhodovati svobodně podle svého přesvědčení. Důkazem pro to, že berní úřady nesmějí rozhodovati podle zákona a judikatury, nýbrž podle rozkazu svých představených, jest na příklad otázka výdělkové daně lékařů z příjmů od nemocenských pojištěn. Nejvyšší správní soud rozhoduje zcela důsledně, že tyto příjmy nepodléhají dani výdělkové, ale ministerstvo financí na zdanění trvá, a proto komise, jež jsou vázány stanoviskem ministerstva, nikoliv judikatury, rozhodují podle „návrhu“ berních úřadů. A tak jen u odvolací komise pro Čechy v Praze leží toho času ještě několik tisíc nevyřízených odvolání lékařů, kteří pro sebe uplatňují stanovisko judikatury, jehož ale ministerstvo neuznává. Správní úřad prostě judikatury dbáti nemůže, protože není nezávislý, takže jen soud dává záruku skutečně nestranného rozhodování.

Pokud jde konečně o to, že by byly berní úřady podezírány z fiskální zaujatosti, kdyby byly podřízeny soudům, nebude tato výtka v sobě míti pranic hanlivého, jakmile přestane tento úřad býti rozhodující instancí a stane se jen a jedině zástupcem zájmů státu před soudem. Pak přece bude přímo jeho povinností, aby byl fiskálně zaujat! Vytyká-li se dnes bernímu úřadu fiskální zaujatost, má to jen proto odmítavou příchut, poněvadž to znamená tolik jako podjatost pro jednu stranu, ač má úřad povinnost býti nezaujatý a nestranný. Jakmile mu však bude zaujatost pro jednu stranu přímo uložena, byla by podobná výtka zcela nemístná.

Uvádějí se také různé námítky rázu více praktického, jako ztížení ukládání daní, zdržení výměrů a podobně. Tu běží již jen o otázku technického provedení, což však nemůže býti překážkou zřízení daňových soudů. Na začátek by stačilo zříditi daňové soudy pro daň důchodovou, výdělkovou a obratovou, které nejvíce potřebují reformy ukládání. Není však při tom nutné, aby takový soud daň sám ukládal (tak jako ji nyní mají

ukládati komise). Teprve vznikne-li nesouhlas mezi poplatníkem a úřadem, pak se stane věc zralou pro soud.

Zřízením daňových soudů by však také odpadla finančním úřadům ohromná část vyměřovací agendy — na příklad celé řízení odvolací nebo provádění důkazů, které by přešlo na soudy a podobně — takže by se tím jednak docílilo podstatného snížení a zjednodušení vlastní práce berních úřadů, jednak v poslední instanci by se ulevilo přetíženému nejvyššímu správnímu soudu, jenž by byl zbaven největší části své finanční agendy. Jde prostě o to, že část oné práce, kterou dnes konají berní úřady, by se přenesla na zvláštní soudy. Práce sice zůstane v podstatě stejná, ale místo úřadu závislého, jemuž se právě pro tuto závislost vytýká neobjektivnost a zaujatost, by rozhodoval svobodný a nezávislý soud, podrobený jen zákonu.

Reforma vyměřování daní jest již otázkou politickou.

Nespokojenosti občanstva s berními úřady neubývá, ona roste, takže jest dnes již úkolem ne pouze administrativním, nýbrž přímo politickým, jak jí čeliti. Kdo jest na příklad obeznámen s poměry v severních Čechách, ví, kolik hlasů přinesli Henleinovi při volbách nespokojení poplatníci, jinak docela loyální občané.

Je-li důvod nespokojenosti v tom, že berní úřady nepostupují zcela přesně podle zákona, musí tato nespokojenost pominouti, bude-li dána záruka proti přestupování zákona se strany úřadů. Jediná bezpečná záruka, kterou známe, však nespočívá jen v kontrole úřadu nezávislým soudem. Nuže zřídíme takové soudy i pro daňové otázky! Bude to jen v linii skutečné demokracie, která stojí a padá s vládou zákona, a která se jen tím liší od diktatury, v níž nerozhoduje zákon, nýbrž vůle držitele moci.

Fa.

literatura a umění

Ludwig Lewisohn:

Z nové americké literatury

I.

Američtí naturalisté.

Americký essaista a romanopisec, profesor literárních věd Lewisohn, známý svým „Ostrovem v nás“, vydal obsáhlou studii o vývoji amerického písemnictví „Psychologie americké literatury“ (franc. rozšířené vydání vyšlo právě v Éditions Rieder, Paris). Z této řady psychologických portretů přinášíme studie o několika autorech, kteří jsou českému čtenáři z překladů nejznámější, odkazující současně i k bibliograficky úplně Vočadlově „Současné americké literatuře“ (Laichter).

Předchůdce: Jack London.

Teorii i praxi francouzského naturalismu přinesl do Ameriky Frank Norris. Studoval dva roky v Paříži a napojil se tu Zolou a Octavem Mirbeauem. Jeho nejzralejší a patrně i nejlepší dílo, román „McTeague“ (známé u nás ze Stroheimova zfilmování pod titulem „Greed“) stojí však daleko blíže spisům autora „Zahrady muk“ než spisům Zolovým. Je to dílo technicky dokonale objektivní a současně i velice osobité. Z toho plyne mohutnost, s níž soustřeďuje své efekty, jež je v americké literatuře vzácnou. Dílem Franka Norrisa vstupuje do americké literatury víra v dostačitelnost bezprostředních biologických motivů, stejně jako i druhá pověra XIX. století, víra v dostačitelnost moti-

vů hospodářských. Přínos těchto poznatků na naše břehy měl jednu výhodu: od té chvíle jsme již nebyli venkovany oddělenými od ostatního světa, nebyli jsme již izolovanými provinciály. Počali jsme sdíleti provincialismus celého století. Vstoupili jsme do ústředního proudu umění a lidské myšlenky a mohli jsme pak využít i toho, až tento proud se obrátil směrem šťastnějším.

Daleko nadanější než Frank Norris byl Jack London, jenž dal naší literatuře svůj příklad darwinovského determinismu. Byl lepší spisovatel. Měl více tvůrčí síly, pružnějšího ducha a otevřenější srdce. Jeho dílo má dva ústřední motivy: první motiv, sympatie k vyděděncům lidské společnosti, je daleko bohatší a humánnější, nežli druhý, nežli jeho pseudovědecký přínos o útočných pudech, které jsou skryty v hlubinách civilizovaného člověka. Napsal toho příliš mnoho: přes to jeho nejlepší knihy nejsou nejčtenějšími. Jeho „Lidé z Abyssu“, kniha solidní, konkrétní a jímavá, stojí vysoko nad strašidelnou fantasmagorií „Ocelová pata“. Jeho „Hra“ vyjadřuje bojovné pudy lépe, než „Volání divočiny“. V dějinách literatury se na něho patrně nezapomene pro jeho prosté, upřímné a pathetické vyprávění o vlastních zápa-sech s tím, co nazýval „démon Rum“ v knize „John Barleycorn“. Jeho pseudoliterární pověst, která je stejně veliká v dalekém Rusku jako ve Švédsku, byla ovšem založena jeho kultem brutality, jako vírou v triumf sanguinika, kterou založil na diskreditované teorii o tom, že přežije vždycky obratnější. I jeho neabsurdnější knihy mají mohutnou obraznost a vypravěčský vzlet. Mají jistotu řemeslného zvládnutí, které stačí k přesvědčení neinformovaného čtenáře. Snad nejohravnější z jeho románů je „Mořský vlk“, na němž si můžeme stručně vysvětliti Jacka Londa i jeho popularitu. Průměrný čtenář, jemuž civilisace nedopřála uspokojení nejzákladnějších pudů ztotožňuje se s hrdinou a s jeho projevy brutálnísíly. Poněvadž tato krutá síla je namířena proti členu nejprivilegovanější třídy kapitalistické společnosti, nalézá tu uspokojení čtenářova závist. „Mořský vlk“ však ob-sahuje mimo to i podvědomou zpověď: v závěru se kapitán zhroutí, jsa ochromen a bezmocný. Něco zvolna podminovalo tuto gigantickou kostru a tuto ocelovou vůli. Jeho brutalita je prostě jen maskou vnitřní slabosti a útočná krutost je přiznáním konečné neschopnosti. Stejně se stalo i Jackovi Londonovi, muži s četnými dobrými vlastnostmi, jenž měl opravdové srdce, jiskru geniality a byl neschopen nalézt gravitační středisko mezi něžnou láskou k bližním a mezi obranným kultem brutality: zemřel v jednáctýřicátém roce, jsa vyčerpán alkoholismem a přepracován námahou, vynakládanou na dobývání prchavých a marných statků.

Naturalistická revoluce: Upton Sinclair.

Nikde na světě nebylo umění tak chudé, jako v Americe, poněvadž nikde nebylo tolik látky z okruhu umění vyloučeno. Nikde nebyla tak dokonalou rozlučka mezi uměleckým projevem a mezi životní zkušeností, poněvadž za vlády kalvinismu byl činěn nejpřísnější rozdíl mezi královstvím toho co je dovoleno a mezi zakázaným královstvím hříchu. Nikde jinde nebyl básník vlivem veřejného a hospodářského nátlaku donucován co nejbrutálnějším způsobem, aby buď mlčel, nebo aby se přizpůsobil klikkám pouhé řemeslné virtuosnosti. Důsledkem toho bylo, že naturalistická revoluce, pokud ji představovaly talenty prvního řádu, byla jednou extremistická ve své metodě, jako tomu je u Dreisera, zatpklá jako u Ringa Lardnera, křičící jako u Uptona Sinclaira, takže tím se ničila sama po umělecké stránce. Všichni umělci tohoto období ustavičně proti něčemu bojovali: především proti sobě samotným a proti residuu v sobě, proti tomu, co se nastřádalo na dně jejich duše a co nenáviděli. Dreiser potíral katolicismus, Upton Sinclair puritanismus, Sinclair Lewis bojoval proti potřebě býti typem jak se patří, podle všeobecného stříhu. Bojovali na dvě fronty:

na frontu vnější a vnitřní. Máme dnes v Americe mnoho silných umělců, máme jich však málo takových, kteří by nebyli duševně spoutáni s tím, co popisují a co potírají. Je však třeba ihned a důrazně připomenouti, že američtí naturalisté znovu dobyli života pro umění, že znovu uvedli konkrétní zkušenost do uměleckého projevu a že osvobodili náš kulturní život. Nepřisahal bych na to, že dílo některého z nich bude mít význam po dlouhá léta. Není nejmenší pochybnosti o tom, že roku 1920 se nám zdáli většími, než ve skutečnosti byli a nemusíme ani pochybovat, že dnes, kdy jejich osvobozené dílo je skončeno, se nám neprávem zdají bezvýznamnějšími, nežli ve skutečnosti jsou. Dokončili však ono osvobozené dílo, které je dosud největší a nejplodnější v dějinách americké civilizace. Je možné, že „Sestra Carrie“ od Dreisera, „The Spoon River Anthology“ od Edgara Lee Masterse nebo „Babitt“ od Lewise nebudou již v roce 2.000 ležeti na stolech salonů. Je však možno bezpečně prohlásiti, že pro historika naší civilizace jsou to díla nejvyšší důležitosti.

Fakt, že americká kritika přehlédla Uptona Sinclaira, dokazuje jasně dětinského ducha naší civilizace. Bylo by přece bývalo snadným uznati jeho nadání, jiskru jeho geniality, skloniti se před silou a ušlechtilostí jeho sociálního zaujetí, uznati ušlechtilost jeho osobního života a současně se vzepřiti proti jeho základním argumentům. Bylo by bývalo velice prospěšným prostudovati mezi jeho mohutnými a často i krutými sociálními pamflety na př. úvahu „The Brass Check“, nebo ukázati jeho myšlenkové nedostatky ve studii „O užítku náboženství“ nebo „Mammonart“ či „Peníze píší“, nebo jiné, v nichž je narkotizován hloupým hospodářským determinismem. V podstatě si jsou pan Rockefeller i Upton Sinclair podobnější, než by se zdálo: oba dva jsou obránci prohibice, totiž autoritativního zákonodárství, které suverenní stát ukládá. Ani jeden ani druhý nemají také nejmenší respekt pro svobodu. Pro ně nikde neexistují hranice státní suverenity. Pan Rockefeller a jeho druhové by si ovšem přáli, aby se v jejich institucích vyučovalo patriotistickému a kapitalistickému křesťanství. Kdyby však rozhodoval o vyučování Upton Sinclair se svými druhy, nepřipustil by patrně žádnou pravdu, která by se přičila zásadám atheismu, hospodářského determinismu anebo apoštolských vlastností proletariátu. V poslední době však se Sinclair úplně odloučil od socialistické strany, když byl předtím již plně přistoupil na wilsonovský zápas za demokracii. Omlouvá se za to tím, že prý okamžik pacifismu mezi dvěma válkami dovoluje zaměstnavatelům i proletářům, aby na čas spolupracovali. Jeho veřejná vystoupení ve prospěch zachování tradičního amerického práva na revoluční projev vycházela ze zcela nezištného a ryzího zánění. V důsledku toho všeho není možno pokládati Uptonu Sinclaira za nějakého nebezpečného ducha, leda, že bychom byli myslitelé stejně nedůslednými, jako je on sám.

Je to jen pouhou melancholickou ilusí, že by pouhá změna v hospodářské technice anebo že by převzetí tyranie některou jinou třídou než je tomu podnes mohlo vyléčiti lidstvo anebo alespoň zmenšiti jeho neřesti a ukrutnosti. Velikou ctností Uptonu Sinclaira je jeho soucit pro všechny bratry. Jediné s podobného vášnivého zaujetí mohl vzéjti příběh Jurgise Ony a jejich rodiny v „J a t k á c h“ (The Jungle) anebo jiné obrazy ze života ponižených a utlačovaných. Skoro všechny jeho romány však se na půl cesty náhle zlomí a z inspirace příliš rychle přecházejí do kazatelské tirády. Sinclair může mít pravdu, prohlašuje-li, že každé umění je současně propagandou, prostuduje-li však velké umění, přesvědčí se, že tato propaganda netkví nikdy v samotné tkáni uměleckého díla, nýbrž v tvůrčí intenci. Byl vždycky příliš netrpělivý, než aby nechal své knihy dozrati v umělecká díla. Velké umění však není nikdy netrpělivé. Umění může líčiti všechny zmatky života, všechna utrpení člověka a zachovati si své dno jasně průzračné. Sinclair však se řítí kupředu v každé

své knize a řítí se z knihy do knihy. V jeho knihách má člověk často dojem, že utrpení tu bylo přijato za základ jeho doktriny, že tu není dosti kritického smyslu, že Sinclairova intelektuální schopnost není dostatečně jasná a že jeho emotivní síla je plná kalných vírů. Přece však ho nemůžeme naprosto přejíti mlčením. Je podobně jako Zola nebo Brieux pozoruhodný svou živostí, svou vášnivostí a svou plodností, ne tak jakostí svého díla. V mnoha svazcích jeho spisů jsou místa a epizody, jež otřesou čtenářem, jsou tam stránky, na nichž zní jeho hlas jasně jako zvuk polnice. Nesmíme se dát mýlit jeho příliš rozsáhlou popularitou v zahraničí. Rozhodně však žádná literatura a zvláště americká nikoli, nemůže si nepovšimnouti zjevu tak mohutného a nadaného, jako je Upton Sinclair a přejíti mlčením díla tak pestrá a jímavá, jako jsou díla jeho.

Proud života u Theodora Dreisera.

Již od samého počátku se odlišoval Theodor Dreiser od svých vrstevníků a definitivní vydání jeho „Sestry Carrie“, jež vyšlo roku 1908, učinilo z tohoto data jeden z nejvýznamnějších mezníků americké civilizace. Je to pochopitelné, všimneme-li si již jeho zevnějšku: té mohutné siluety drsně modelované s očima inkvizitora, těchto úst, podobných špatně zajizvené ráně, této pomalé a nezadržitelné chůze. To je umělec, jenž v sobě neměl pranic bohémského. Měl sice pro bohému zaujetí, svým temperamentem se však od ní vzdaloval: nebyl ani neklidným vzdělavcem, ani nadšeným propagandistou. Je to člověk, jenž do sebe vstřebal celý život, vychutnával jej všemi svými póry a jenž denní zkušenost hnětl v umělecký projev bez jakýchkoliv předsudků a nezkrsluje ji nižádnou doktrinou. Jeho chudý materialism je pouhé žvatlání, je to tak zřejmé a tak dětinské žvatlání, že se nad ním ani nepozastavíme. Připomíná to známou intimitu Victora Huga s Pánem Bohem. Není to s to zadržeti mohutný proud života, jenž plní Dreiserovy knihy, onen proud života, jehož Amerika měla zapotřebí, strhující a silný proud, jenž měl smýti a sméstí svou silou všechny ničemné a opotřebované předsudky, všechny slaměné panáky, všechny pomalované loutky, jež se kupily před kulturním obzorem. Ti čtenáři, kteří pochopili celý dosah „Sestry Carrie“, osvobodili naši kulturu a byli základním předpokladem pro vytvoření naší moderní literatury. Dokonce je oprávněná otázka, neleželi podnes ruka Dreiserova až příliš těžce na literatuře jeho země.

S počátku byli proti Dreiserovi všichni a až několik let po světové válce jej pronásledovaly pomluvy, urážky, nepochopení zbabělých kritiků, zbabělost vydavatelů i různá zákonná opatření: vydání jeho románu „Genius“ bylo po osm let zakázáno. Všechno to však nechalo Dreisera naprosto klidným a neodvedlo ho s jeho cesty. Zůstal lhostejným i vůči faktu, že podzim mu přinášel žeň slávy a poct: psal dále své přetlusté svazky se zatvrzelou vytrvalostí. Je to mravní zásluha prvního řádu, jejíž význam se v americkém okolí nadá popřítí: Dreiser se omezil na to, že jen soukromně se občas posmíval „degutantnímu“ nepochopení tak zvaných vzdělaných tříd. Tato mravní síla dodává důstojnosti. Bylo by však nebezpečným omylem domnívat se, že tento dlouhý a hloupý odpor nezpůsobil Dreiserovi žádné škody. Právě Dreiser byl z těch spisovatelů, kteří mají potřebu, aby byli podpírání a současně i stále korigováni upřímnou a přísnou kritikou, kteří mají potřebu, aby vyrůstali v ovzduší, jež jediné podobná kritika může vytvořiti. Dreiser měl pathetickou lásku pro uměleckou formu a pro věci vkusu. Zarputilý odpor v něm ovšem vyvolal svéhlavou důvěru ve vlastní nadání a pochopitelné opovržení ke všem kritikům. Razil si tedy ze všech sil cestu džunglí. Na této namáhavé cestě ztratil všechny své ambice, kromě své základní vášně pro zachycení nejhlubší pravdy. Jeho sloh se stal stále ledabylejší a jeho solécismy stále křiklavější a netvornější. Když vyšel z džungle, bylo již příliš pozdě, kritika už nemohla u něho

nie změnit. Jeho poslední kniha „Svíťání“ je psána ze všech nejhůře. Dreiser je nejhorší velký spisovatel ze všech autorů literární historie.

Říkalo se o něm, že je sedlák. Není jím však. Sedlák má v sobě krev bohatou tradičními prvky a hudebností. Ze sedláků se stávají básníci jako Burns, Keats nebo Hebbel. Dreiser je proletářem bez půdy, vychází z průmyslové civilizace, zbavené jakékoli kulturní tradice, která si v sobě nepřináší nic, co by ji ozbrojovalo proti ideálům vládnoucí třídy, jako jimi je: zlato, krásné ženy, plyšový nábytek, svícny z krystalu, špatné obrazy, špatná literatura a výstřední vkus. Tak zejména vypadá americký přistěhovalec. Je oddělen od selské kultury svých předků. Dreiser svým původem byl Němec, nezdědil však z jejich země ani jazyk, ani venkovské tradice ani kulturu. Všechno, co znal, ze svého dětství a jinošství byla vyprahlá města amerického Middle-West. Věta „Kdo by nepsal o židli z pozlaceného dřeva...“, kterou najdeme v „Sestře Carrii“, je neobyčejně významná. Obsahuje celého „Finančníka“ i „Titana“. Toto zbavení jakýchkoli kořenů je jedním z prvků Dreiserovy veliké síly, neboť je s ním sdílí miliony občanů. Z něho vychází jediná lidová legenda průmyslové Ameriky, kterou znovu a znovu ve svých spisech obměňoval: legenda o mladém muži anebo mladé dívce, jež se dostane do velikého města a nakupuje pozlacené židle. Dreiser však na štěstí měl dva jiné prameny inspirace: veliký soucit se svými spoluobčany a velikou temperament, současně naplněný tělesností i mystikou. Kniha „Svíťání“ potvrdila to, co již naznačil „Genius“ a „Kniha o mně“: že jeho díla i jeho látky jsou hluboko zakořeněny ve zkušenostech Dreiserova mládí a dospívání. Přes jakýsi rys typický německého romantismu je v ustavičném obranném postoji proti katolické doktríně i katolické morálce. Věřil v „chemický determinismus“ lidského jednání a v mechanickou strukturu vesmíru.

Knihy Dreisera nejsou než dlouhou zpovědí, jak je tomu ostatně u většiny velkých autorů a větších než on, třeba u Goetha a Tolstého. Miliony Američanů mělo stejný osud jako Dreiser, nedovedli však mu dáti výraz. V této autentičnosti dosáhl Dreiser svého triumfu přesto, že umělecká tkáň jeho děl je průměrná a že jeho knihy jsou často ošklivé. Dreiser měl odvahu dotknout se i sexuální otázky a ukázat ji jako základní a tvůrčí životní sílu. Velikým tvůrčím činem Dreiserovým uprostřed amerického prostředí je jeho odvaha, s níž se postavil proti pokrytectví amerického veřejného života po této stránce. Dreiser je tvůrčím umělcem, jenž se dovede chopiti hlíny, modelovati z ní živé lidi a utkávatí jejich vzájemné vztahy. Přinesl nám Hurstwooda a jeho celý život, přinesl patetickou hloubku „Jennie Gerhardtové“, této opravdu dobré ženy a onen bohatý jemně odstíněný obraz typicky americké dvojice jako jimi jsou Eugène Witla a Angela. Do jejich okolního světa promítl celé davy vedlejších postav. Jeho dílo je široké, pestré a hustě zalidněné. Můžeme mu vytýkati, že jeho dikce je těžká a beztvará, čím dále tím šedivější, čím detailněji prokresluje triviálnost života. Dreiserova mohutnost a pravdivost, která z něho září, bude však dlouho ještě přezářovati jeho neobratnou formu. A ať bude mít v budoucnosti mnoho či málo čtenářů, nikdo nebude moci popřítí jeho osvoboditelskou sílu a každý musí uznati, že mu patří v první čtvrtině dvacátého století první místo v literatuře jeho země.

Sherwood Anderson a jeho melancholie.

Je charakteristickým znakem americké civilizace, že se o některých autorech užívá přívlastku „sexuálně posedlý“. Představuje to současně diagnosu i konečný úsudek. Pohoršení v tomto druhu kritiků dává zřetelně najevo svědectví: co se neodvažují vysloviti já, to neříkej ani ty. Dreiser nikdy nebyl posedlý sexualitou a přece o něm někteří kritikové říkali, že touto posedlostí je postižen: Sherwood Anderson však dostává tento přívlastek

právem, třebaže v jiném smyslu, než mu bývá udělován. Je posedlý spíše obrazem onoho způsobu života, po němž vášnivě toužil a jehož nebyl s to dosáhnouti. Příklad podobné duševní struktury najdeme v celé historii amerického lidu, vždycky znovu a znovu od řečí in extremis od Cottona Matherse až po antialkoholické ligisty, kteří neměli prazádný zájem o racionální vyřešení problémů alkoholismu, nýbrž dali svému pokušení formu Démona Rumu. Sherwood Anderson bezděčně projevuje tutéž povahu. Nevím, budou-li šťastnější epochy jeho dílo ještě posuzovati jako literaturu. Ten, kdo bude studovati projev lidské bytosti ve formě provinciálního neopuritanismu, najde v jeho díle vždycky zajímavé dokumenty. Na žádné z nesčetných stran jeho díla nenajde onen badatel příštích dob vánek svobody nebo radosti, vzpomínku na chvíli vášně ničím nezkalené. Život je u něho ohražený hradbami, je zajatý, je oddělený od pramenů, bez nichž chřadne a odumírá. Kdo prorazí tyto hradby? Nikdo, a autorovi se to nepodaří stejně jako nikomu ostatnímu: omezuje se na to, že se proti těmto zdem vrhá a že je proklíná. Prchá, jeho útek je však marný. Tyto hradby jsou ve skutečnosti v něm samotném a nikoliv mimo něho. Čtenář najde celého Sherwooda Andersona shrnutého v jeho poměru k národu, v knize básní v próze „Nový zákon“:

„Jsem člověk, který vyšel z domu postaveného v ulicích města, jenž se dostal širokými pláňemi až k lesu na břehu řeky. Snažím se uniknouti, nemohu už snést život, který jsem vedl v domě svého otce. Jsem dítě a nemohu uprchnouti bez svého dětství. Je tu brána, kterou nemohu projítí, je tu hradba, přes kterou nemohu přelézti. Myšlenka na útek už dávno přehlušila všechno ostatní v mém rozumu...“

Sherwood Anderson žil obvyklým životem neopuritánského Američana až do doby své dospělosti, pak se jal hojiti bolesti, které mu život způsobil, uměním, prostřednictvím katharse uměleckého projevu, promítaje do uměleckého díla plasticky svou vlastní zkušenost. Něco v něm však zápasilo proti uzdravení, něco se vzpíralo umělecké formulaci. Nemůže se dostat přes hranice povídky a pouhého náčrtu. Začíná cosi, co mělo býti románem, zastaví se a začíná znova. Tak vypravuje svá první léta v knize „Povídka povídkářova“, nepodařilo se mu však dosáhnouti úplného osvobození, i začíná svůj příběh znovu v knize „Tar“, ale i zde obchází ještě kolem hrnce. O rok později vydal „Nový zákon“, v němž konečně ve formě nekontrolovaného anebo skoro nekontrolovaného snění zachytí svou vnitřní bytost. Je tedy pochopitelné, proč dílo Sherwooda Andersona je tak fragmentální. Anderson cítí potřebu uprchnouti k sobě samotnému. Dosahuje toho tím, že sní ve bdění, že si vytváří roli vypravěče povídek a tím, že nakonec se úplně vzepře proti umělecké tvorbě.

Jeho dílo má fragmentární charakter a již vadne. Nedovedl mluvití jasně a plasticky za všechny mučené duše, které zobrazoval, poněvadž nedovedl mluvití ani za sebe samotného. Měl však hodiny, kdy se mu podařila formulace, jako na příklad „Rád bych věděl proč“, „Jsem bloud“, „Bratři“. Na těchto stránkách destiloval podmínky životů trpkých, zatuchlých, beze světla a bez naděje, podmínky člověka, žijícího uprostřed davů amerického středozápadu. Jeho umění je na půl neartikulovaný výkřik duší trýzněných v pekle, které si samy vytvořily. Myslím, že na těchto stránkách nepozbude nikdy svého významu. Mladí američtí novorealisté se alespoň snaží podnes vyjádřiti podobnou zatrpklou, kterou v nich vyvolaly životní podmínky skoro příliš strašné, než aby se daly vyprávěti. Tento umělecký druh však nám dnes už v ničem neprospěje. Je třeba, abychom si vytvořili nový idealism, nebo naše literatura zahyne. Tato tvorba však je svědectvím, že v americkém životě trvají stále některé strašlivé nezbytnosti, některé nenávisti a některé hanebnosti, kterým není vyhnutí.

život a instituce

Bezpečnost především?

I.

Po každé pražské vraždě, jejíž pachatele se nepodaří policii dopadnout v zápětí po činu, nastávají věčné i méně věčné debaty o hodnotě policejní práce a organizace. Ve Vršovcích zabil podnájemník starou ženu. Policie více než týden tápala po kusých stopách a popisech podezřelých lidí, vykonala obrovský kus práce, při níž detektivové zpřevraceli všechny kouty periferie, vrah však unikl a bezpečnostní oddělení muselo nakonec odtroubit pátrání, protože s těmi prostředky a s tím počtem lidí nemohlo vrhat všechnu energii na jediný případ, zatím, co všechna ostatní práce ležela na stolech. Detektivové, stažení z celého obvodu k pátrání po vrahu nechávali své distrikty na péči uniformované strážní a zloději by byli pomalu mohli začít krást v poledne s naprostou bezpečností. Což v této spojitosti vypadá jako utržení uniformované strážní, ale je to jen vystižení holé skutečnosti. Je dobře hned na začátku říci pár slov o uniformě a civilu, o jejich vzájemném vztahu a pomoci, o úkolech a smyslu jednotlivých služeb.

Uniformovaná stráž — to je tedy to, co se obecně pokládá jedině za policii, co je vidět a čehož účelem být viditelný — má funkci především pořádkovou a preventivní. Strážník na ulici hlídá. Zakročuje tam, kde vidí přestupek, nebo kde je přímo upozorněn na přestupníka, kterého vidí u místa činu. Konstatuje výsledek trestného činu. Ale jakmile je pachatel pryč, končí funkce strážníka. Není tu proto, aby po něm pátral, a náš strážník není takový, aby se hnal do věcí, které nejsou jeho služební povinností. Pátrání po zločincích je věc bezpečnostního oddělení a jeho civilního sboru, a strážník jim tuto povinnost ochotně ponechá.

Shrnujeme: oba sbory se dělí o různé policejní funkce, a kromě řídkých výjimek, jež jsou opravdu vzácné, jeden sbor druhému nevypomáhá v jeho funkcích a také to ani nedovede, nejsa pro jiné, než své speciální úkoly ani vyučen a připraven.

Co je to Čtyřka?

Tak zvané oddělení čtvrté je vlastně kriminální policie. Sídli ve druhém patře starého policejního ředitelství v Bartolomějské ulici, kde je natlačeno v malých pokojíčcích podél dlouhé chodby. Na této úzké chodbě a v jediné větší místnosti, jež je průchodní předsíní, kudy stále proudí lidé a jsou voděni vězni k výslechu, mají své stolky detektivové a zde pracují, vyslychají, shromažďují se dvakrát denně ke „čtení“ telegramů, třídí zabavený materiál, jedí a konají pohotovost.

Pokojíky referentů nejsou větší než vězeňská cela, a pokud jsou tu asi dva nebo tři pokoje trochu větší, na šíři dvou oken, sdílejí je dva referenti. Má-li jeden z referentů větší případ, kde vyslychá spolu s několika detektivy své čtyři a roztáčí podezřelého, musí druhý referent na chodbu nebo do pohostinství pokojíku jiného kolegy.

Tak vypadá sídlo. Vybavení není lepší. Nábytek starý, nepraktický, registratury a spisy daleko od pokojů referentů, knihovna slabá, hodně zastaralá, její dotace nepřipouští systematického doplňování, a chtějí-li mít úředníci literaturu, namnoze si ji musí kupovat sami z platu. Na štěstí pražská policie dá víc na praxi a policejní smysl a netrpí příliš vědeckými pověrami.

Personálně nevypadá policie lépe. Kromě referentů, kterých je tak málo, že na příklad na jednoho referenta připadá, s výjimkou Holešovic, celý levý břeh Vltavy od Zlíchova až po Dejvice se všemi předměstími až na hra-

nice policejního obvodu. Referenti jsou právníci. Několik jich má hodnost koncipientů, většina jsou komisaři a jen dva nebo tři jsou vrchními komisaři. Je tedy kriminální policie obsazena mladými lidmi. To je jedna z jejích největších výhod. Jen přednosta a jeho zástupce jsou starší a doplňují elán referentů zkušeností dlouholeté služby.

Aktuárských úředníků není — povaha služby jich také málo vyžaduje. Pak jsou tu dvě či tři oficiantky — pro službu při protokolech. Ty jsou teprve nedávná vymoženost, stejně jako psací stroje. Do nedávna spisovali protokoly výslechů detektivové. Pak detektivové a agenti různých hodností. Nebudu říkat, kolik jich je, počet stále kolísá, ale je jich málo, zoufale málo. A ještě značná část je rozptýlena po komisařstvih a při kancelářské službě v jiných odděleních. Část v létě odchází ke službě v západočeských lázních. O dovolených je stav zoufalý, a stane-li se trochu vážnější věc, je třeba přerušovat dovolené. O platech detektivů „Přítomnost“ psala nedávno a čtenáři si ještě pamatují, jak lukrativní je povolání strážce bezpečnosti a jak daleko má náš detektiv k představě románového hrdiny. Platy úředníků nejsou o mnoho lepší, a za službu, jež nezná úředních hodin, je placen referent stejně, jako jiný právník ve státní službě, který zavře o půl třetí svůj stůl a jde si k rodině. K lepšímu mají úředníci jen pomalejší postup a stále nebezpečí, často i opravdové nebezpečí života.

To je vnější struktura bezpečnostního oddělení. Jaká je osobní kvalita? Nutno hned výslovně říci, že dobrá, ba velmi dobrá. Na pražskou policii se mnoho a často nadává. Nemyslím, že pravem. Ano, staly se chyby, zůstaly velké případy nevypátrané, i procento nevypátraných drobných běžných případů je značně velké, ale k soudu o kvalitě policie je zapotřebí podrobnější úvahy a znalosti. Jistě by pražská policie mohla a měla být lepší, jako každá policie na světě. Nepřejeme si to však jen my, přejí si to velmi opravdově i sami příslušníci pražské policie, a pokud to sami dokážou, přičiňují se o to skutky. Hlavní překážky, které brání dokonalosti policie, však jsou v nedostatečné péči ústředních úřadů a z ní plynoucí nedostatečné dotaci policie. Dobrá policie stojí mnoho peněz, a těch stále není.

V čele bezpečnostního oddělení stojí vládní

rada Vaňásek.

Starší, nikoliv však starý úředník. Mohli bychom o něm říci starý, kdyby tento termín měl být chápán jako synonymum slova zkušený. Lze jej charakterisovat jednou větou: spojení neochvějného klidu s nesehlávající pamětí, s vytrvalou pracovitostí a instinktem, prohloubeným a zbystřeným léty praxe. Vládní rada Vaňásek dá víc než na vědu a kriminalistické teorie na znalost prostředí a lidí a na houževnatou drobnou práci. Ten rys je pak charakteristikou práce celého oddělení. Pro spisovatele detektivek je pražská policie nezažímavá a šedivá. Bezmála tu není geniálních, bleskových řešení velkých případů, neočekávaných odhalení vrahů a všech těch oblíbených a vzrušujících rekvizit obyčejných detektivek. Snad pro tento rys práce zůstalo několik větších mordů dosud bez pachatele, zato se však podařilo vypátrat tolik případů jiných, jež nebylo možno rozřešit bez mikroskopických znalostí města a jeho temných koutů, a bez dávky účtyhodné houževnatosti. Zdá se nám, že je to tak skoro lépe, protože geniální nápady jsou sice velice krásná věc, mají však nepřijemnou vlastnost, že přicházejí jen občas a ve výjimečných případech, a hodí se pro řešení výjimečných a vzácných případů. Genius obyčejně nerad hledá ukradený svrchník nebo pachatele běžného vloupání do poloprázdné, malé pokladny. A přece hlavní práce policie se po většinu roku zaměstnává právě těmito běžnými případy a velké, vzrušující případy má jednou za rok nebo dokonce za léta. Ostatně, křivdili bychom pražské policii a jejímu šéfovi, kdybychom jim upírali vtip a velko-

rysost. V historii posledních let je několik příkladů velmi hezkého řešení; tak vyraždění rodiny Hrubých na Starém městě a rychlé dopadení pachatele, dopadení vraha Volovíka a řada jiných. V takových případech pracovala policie rychle a účelně a na první sáhnutí vyhmátlá pachatele a stopu jeho útěku.

Shrnujeme znovu: na pražské bezpečnostní policii nesedí kupa geniů, ale řada dobrých a pracovitých úředníků. Mohli by tu snad být někteří úředníci lepší, lepší právníci a obratnější policisté, ale za daných okolností je tato policie opravdu dobrá a spolehlivá. Myslí snad někdo, že se do policejní služby pohnou výborní právníci, když tu mají vyhlídku, že plat, od něhož teprve začíná slušná existence, na ně čeká po nějakých deseti nebo více letech služby, když v soukromých službách dosáhnou takového platu za polovinu nebo i třetinu té doby? Že má policie takové úředníky, jaké má, za to neděkuje královským odměnám a kariérám, jež poskytuje, ale tomu, že ti, kteří sem šli, mají policejní službu rádi z vnitřní záliby.

Detektivní sbor jako celek odpovídá kvalitě úředníků. Je tu málo mužů s lulkou a výrazem kinematografického detektiva, ale na štěstí je tu také málo pověstných „mužů v buřince“. Pražský detektiv je většinou opravdu nenápadný. V jiném smyslu snad, než bychom si představovali, ale nenápadný je, a to mu u jisté části přestupníků zákona pomáhá. Sotva asi obyčejný chodec v při pohledu na pokojného strejčka s tváří poctivého řemeslníka nebo malého úředníka, že hledí na tvář pražského detektiva.

Jak Čtyřka pracuje?

Různě. Tolika způsoby, kolika pracují pražští zloději, podvodníci, a když už jsme v tom vypočítávání, také vražedné a žháři. Začněme od spodu, od drobných denních případů. Občan je vykraden za pobytu na dovolené. Domovnice, nebo on sám při návratu objeví krádež, jejíž kořist není ani nápadně velká, ani v ní nejsou porozhodnější kusy. Trochu šatů, běžný šperk, maličko peněz. Vkladní knížka ne, protože tu každý, trochu zkušený zloděj nechá ležet.

Přijde na komisařství ohlásit krádež, v protokolu vyjmenuje vše, čeho postrádá, a dva detektivové, přidělení komisařství, přijdou se podívat na „místo činu“. Prohlédnou zámky, okna, podívají se po běžných navštívenkách zlodějí a dají pár otázek majiteli bytu, domovníkovi a nejbližším sousedům. Důležitá je otázka: na koho máte podezření? Tou se totiž rozliší krádež na dva velké oddíly: má-li majitel podezření, vyjádřené konkrétním jménem, je to tak zvaná krádež domácí a majitel má největší naději, že do dvacetičtyř hodin dostane své věci zpět. Má-li někdo v domě podezření mlhavé: potulovali se tu dva mladíci, oblečení jako trampové, je to už pro okradeného horší, skoro stejně zlé, jako není-li podobného svědectví vůbec. Pak je to krádež profesionální, krádež, provedená cizím člověkem z cizího prostředí. Pak už věci běží obvyklou cestou. Zde se cesty vyšetřování opět větví: podle způsobu „práce“ buď detektivové poznají nebo nepoznají, kdo z jejich klientů mohl věc provést. Poznají-li jsou chance okradeného daleko větší: jde se rovnou na známou adresu, a profesionál, jehož rukopis je takto rozpoznán, dříve nebo později musí padnout do rukou štáře. Není-li rukopisu, jde věc do pomalého vyšetřování hromadného. Ať si nikdo nemyslí, že pro mizernou krádež za pár set korun je možno převrátit pražskou periferii vzhůru nohama. Krádež je zaznamenána a při každém náhodném zatčení zloděje podobného druhu, tedy bytaře, se vzpomene na případ pana X. a zloděj musí dokázat, že neprovedl kromě ostatních krádeží také tuto. Nutno říci, že touto metodou se často také dojde k cíli, jenže to ovšem chvíli trvá.

Bytaři, krámské zlodějky a půdaři jsou nejhoněnější a nejhůř ovládnutelní. Je jich mnoho, ale kromě toho, aby

se bytař, atd. uživil, musí mnoho pracovat, proto krádeží je ještě víc.

Kromě toho: tímto způsobem začíná každý prostý zloděj; je to nejlehčí druh krádeže, proto se tady klientela nejvíce mění. Hlavní štěstí policie tu tedy je, že zloději mají hloupý zvyk se scházet v určitém prostředí, v docela obyčejných hospůdkách a na určitých rozích na periferii. Policie tohle ví a znalosti výborně využívá. Dále: zloději musí ukradené věci prodat. Okruh překupníků je však poměrně dosti úzký a policie jej poměrně dobře zná; tedy: cesta k ukradeným věcem a zároveň cesta k pachateli. Dále: tato odrůda zlodějí je na samém okraji počestnosti, tam, kde přestává morálka normální a nezačala ještě docela morálka podsvětí. Tady se mnoho mluví. Jsou tu děvčata, různí meloucháři a podobní. To jsou nejhlacnější konfidenti, když už je má detektiv platit, a často mluví i zadarmo, za různé výhody a přimhouření očí, podobně jako hospodští ve špelunkách a překupníci.

Po této cestě se chodí za ukradeným raglánem pana X. Pan X. ovšem nesmí být tak naivní, aby si myslel, že pro jeho raglán běhá detektiv od rána do noci jen pro to potěšení, že panu X. vrátí raglán a do basy přivede Františka Nožičku ze Žižkova, který spáchal jako začátečník právě jen tuto krádež a raglán prodal za dvacetikorunu někde v ohradě. Tak to tedy není. Na Františka Nožičku se přijde třeba za dva měsíce v hospodě ve Vršovicích, protože se pohádal se svou holkou a ta jde povědět detektivovi, že Franta udělal toho hokynáře v Karlíně a měl pak moc peněz, které však k její nespokojenosti neutrácel s ní, ale s jinou holkou. A když už Franta sedí, mezi řečí se přijde i na raglán pana X. a Franta se k němu přizná. Raglán ovšem je v páte ruce, límec má odřený a kapsy utržené, když se snad přece jinou šťastnou náhodou najde. Spravedlnost však přece zvítězila.

To je krajně nepříznivý případ, skoro tak nepříznivý (pro poškozeného), jako když policie zloděje nenajde vůbec. Na štěstí jsou také případy lepší. To tenkrát, je-li sezona bytových krádeží. Ta je v létě, kdy lidé jezdí na dovolenou atd., jak se můžeme přesvědčit denně z každých novin. V těchto dobách také policie jde mnohem systematictěji za pachateli krádeží, její výsledky jsou lepší jak počtem dopadených, tak i krátkostí doby mezi spáchaným činem a nalezením pachatele i lupy.

Na krámské zlodějky

je Praha neméně bohatá. Hlavně se velkých obchodních domech a textilních obchodech se mnoho krade docela primitivním způsobem, neomylnou technikou: dvě nebo tři ženské přijdou do krámu vybírat a zaměstnají dokonale veškerý personál. Dají si snést na pult celý sklad, a zatím co jedné se stále nic nelíbí, druhá nebo třetí zastrkáva štůčky látky. Je jeden téměř geniální a pro laika naprosto neuvěřitelný způsob, jak dostat ukradenou látku z krámu: nedělá se to již primitivním způsobem, že do krámu vejde zlodějka hubená a vychází tlustá; pražské zlodějky se naučily nosit kořist mezi nohama, přidržujíce ji stehny. Je neuvěřitelné, jak velkou štůčku doveđe vpravit zlodějka pod své sukně a vyjít s ní docela přirozenou chůzí. Venku obyčejně již čeká mužský společník, který kradené zboží přijímá a odnáší. Proto má-li být zlodějka bezvadně usvědčena, je třeba ji chytit v krámě nebo před samými dveřmi. Dojde-li do nejbližšího průjezdu, pak na usvědčení je již pozdě. Proto se pražské velké závody brání vlastními hlídkami; protože takovou hlídkou je obyčejně prostý prodáváč bez kriminálních zkušeností, bývá hlídání málo platné. Policie však tyto zlodějky většinou již zná. Při nejmenším zná ty, které své řemeslo umějí a jen ty jsou nebezpečné, začátečnice málo svede a obyčejně je při prvním pokuse chycena. Teprve ve věznici dostane první poučení, jak se opravdu v krámech krade, a projde-li jednou či dvakrát školou Řep, stává se z ní teprve pořádná zlodějka. To je případ Marie Kryštofové.

Čtenáři se snad ještě pamatují na otcovraždu Marie Vyleťákové. V této vraždě byla zatčena také matka a dcera

Kryštofovy. Obě dosud zachovalé — podle zákona zachovalé — uvázly v kriminále proto, že pomáhaly Vyleťátkové ukládat mrtvolu zavražděného otce. Morálně při tom projevily značné schopnosti kriminální a dcera se za vyšetřovací vazby dostala do společnosti krámských zlodějek. Měla tedy proti jiným krámským začátečnicím tu výhodu, že na samém začátku kariéry dostala dobrou školu. Sotva byla propuštěna, vydala se na krámské krádeže. Jako učelivá, ale přece jen nezkušená žačka si vybrala hned těžkou krádež u klenotníka a netrvalo dlouho, byla podle popisu polapena a dostala se znovu na Pankrác. Zase ji pustili z vyšetřovací vazby a Kryštofová znovu kradla, tentokrát již moudřeji: v textilu. Ale přece byla zase chycena a je nyní ve vězení. Učitelkou Kryštofové byla jedna z nejslavnějších pražských zlodějek, Rybová. Obě teď sedí spolu a budou asi sedět ještě mnohokrát.

Opravdových krámských zlodějek je v Praze několik tlup. Všechny policie zná a ví přesně, jak vypadají, jak se strojí, kde bydlí a kde lup prodávají. Proto téměř není v Praze seriových krádeží v krámech, jaké bývají v jiných městech. Po dvou, či třech krádežích si policie zlodějky vybere a pošle na Pankrác. Nyní tam jsou skoro všechny, které své řemeslo vedou a je v Praze pokoj. Policie má ještě jednu zbraň na tyto zlodějky, tak jako na jiné řemeslné zloděje: rajtačku. Každá tlupa pracuje pár let — ne ovšem nepřetržitě, nýbrž jen v krátkých mezerách mezi tresty. Pak se míra zákona naplní a tlupa končí v robotárně a na její místo nastupuje tlupa jiná. Robotárna je pro zloděje zlá a obávaná věc, trvá dlouho, než se z ní dostane a život tu není lehký. Naše soudy této zbraně proti zlodějům ze zvyku nyní užívají hojnou měrou a zdá se, že ne bez výsledku pro bezpečnost.

Nechceme ovšem tvrdit, že krámské krádeže provádějí jen zloději řemeslní. Naopak, právě v tomto oboru krádeží se setkáváme s podivnou třídou amatérských zlodějek, pro něž bychom stěží našli jakoukoliv morální omluvu, jakou najdeme pro nezaměstnaného, který ukradne bočník chleba z hladu. Jsou to paničky, z dobrých středních vrstev, které by nepotřebovaly krást, ale kradou z jakési vášně. O těch by mohl personál velkých renomovaných obchodů mnoho vyprávět. Obvykle však tyto krádeže málokdy policie řeší a příhody zůstanou ve zdech obchodu. Dopadená zlodějka ráda zaplatí mnohonásobně cenu ukradené látky, jen aby ušla ostudě a policejnímu vyšetřování. Tak obchodům za deset zlodějek nedopadených zaplatí jediná chycená a zdá se, že obchodní domy na tom nejsou právě nejhůře.

Pak je ještě jedna kategorie zlodějí v krámech; to jsou zloději velkorysí, pracující u klenotníků, zloději většinou mezinárodní. S nimi policie bojuje boj většinou nerovný a je v Praze několik případů velkých krádeží, jejichž pachatelé nebyli podnes dopadeni. Tady ovšem se už nesetkáme s malým profesionálem, který, aby se uživil, musí krást po troškách každý měsíc, nebo skoro každý týden a proto je úkol policie mnohem těžší a výsledky mnohem horší. Na tyto zloděje nestačí znát prostředí, protože stejně přicházejí z prostředí naprosto cizího a nelze proto na ně jít téměř po slepu pomocí obvyklých konfidentů. Je to tím mrzutější pro policii, protože obvykle je lup veliký, způsob práce senační, a noviny se již postarají o rozruch a policie ví, že druhý nebo třetí den marného pátrání se již stane cílem dobře míněných a někdy i dobře vedených útoků tisku.

Záležitost kasařů

je velmi podobná stíhání krámských zlodějek. Kasařem nemůže být začátečník. Nedostal by se ani do nejstarší tak

zvané „ohnivzdorné“ pokladny. Musí mít nástroje, musí mít společníka nebo společníky a musí umět s nástroji zacházet. Musí se vyučit. Školné se vyplácí semestry na Pankráci nebo taky už v Kartouzích, a každému trestu u soudu předchází pro zloděje velmi nepříjemné seznámení s policií. To znamená, že je fotografován a to také znamená, že její mnoho detektivů osobně pozná a prohlédne. A to už je poloviční kriminál. Kromě toho: technika práce, nástroje, způsob vniknutí do vyhlédnuté kanceláře, to všechno jsou zlodějovy visitky a tak kasař má jedinou naději na uniknutí a ovoce své práce, že bude střídat stále své byty, že bude neustále na útěku, který stejně jednou skončí v kriminále. Že se vyplácí být přece kasařem, je svědectví, že policie má stále příliš málo sil a prostředků, aby kasaře štvala nepřetržitou honičkou. Co říci tomu, že v žižkovské ohradě byla po několika dlouhých měsících hotová kasařská universita, která před tím, než ji policie přece našla, vyučila několik začátečníků, a její členové vyloupili hodně přes deset pokladen...

Přece však nutno policii přiznat, že nedovolí, aby se v Praze vyškolil kasař v dokonalého lupiče. Již po léta není v Praze případu, kde by padla za obět kasařům dokonalá moderní pokladna, dobře chráněná zabezpečovacím zařízením. Praha nemá kasaře, který by si na takovou pokladnu troufal, a pokud se některý splete a jde na pokladnu železobetonovou bez autogenu a bez dokonalých vrtaček, vždycky pohoří. Přesto však průměrný výnos kasaře je poměrně slušný: to proto, že v Praze pořád ještě bohatí lidé a bohaté podniky mají své peníze v nemožných káčách, které jen slepý může považovat za pokladnu. Je až neuvěřitelné, jak velké peníze jsou často v plechové almáře, nazývané ohnivzdorná, nebo ještě častěji nedobytná pokladna. Pro nejprůměrnějšího lupiče s hasákem a načinákem a ruční vrtačkou je taková pokladna překážkou, k jejímž zdolání stačí půlhodina, ačli neuzná za vhodné nepárat se s plechem a rozebrat rovnou zámek, nebo — i to je u těchto pokladen možné — ji jednoduše otevřít paklíčem. Až se pražské obchody a soukromníci naučí chápat, že se vyplatí běžet s penězi do banky, nebo si opatřit pořádnou pokladnu, bude pražským kasařům zle. Dokud to není, bude mít pražská policie pořád plno starostí se zběhlými zámečníky, kteří místo aby zámky dělali, raději zámky lámou. O pokladnách povšechně: žádná není nedobytná a není snad ani opravdu možné nedobytnou pokladnu vyrobit. Docela však stačí vyrobit takovou pokladnu, jež by dovedla odolat hasáku a vrtačkám včetně elektrickým kladla odpor aspoň po dobu šesti nočních hodin, jež má kasař v nejlepším případě ke své práci. Takové pokladny se už u nás vyrábějí a nestojí tak příliš mnoho. Na rozdíl od starých, jež vyplňovaly stěny mezi pancéři popelem, jsou vyplněny hladkým betonem, do něhož hasák nemůže a v němž nenajde oporu k rozstřížení vnějšího ocelového pláště. Dobyt takovou pokladnu je možno jen elektrickou vrtačkou a ještě ne za jedinou noc, ale za dobu mnohem delší. Proto zloděj by musel pracovat jen přes neděli, kdy je pokladna déle ouštěna — kdyby ovšem byl tak dokonale vyzbrojen, aby měl elektrickou vrtačku. A i když ji má, lze mu zamezit přístup k elektrickému proudu. Až nastane tento ideální věk dokonalých pokladen v pražských kancelářích, velmi se pražské policii uleví. bt

F. BAUM, Praha XII, Španělská 10, telefon 315-72,
vyučuje němčině, franštině, moderní a světové literatuře. Přípravuje ke všem zkouškám. **Zvláštní konverzační kroužky pro pokročilé o 4-6 účastníků (5 Kč za 1 hodinu).**

DOM DOPISNÍ PAPIR
DENNÍ POTŘEBY

100 listů normalisované velikosti 210×297 mm • 100 obálek 105×215 mm s vložkou z hedvábného papíru • Zvláště levný, přesto však jemný a reprezentační dopisní papír • Ve velmi vkusné krabici za Kč 38.—

KAREL KELLNER, PRAHA • VÁCLAVSKÉ N. 61 • DLOUHÁ TR. 17